

2024. ÁPRILIS

háromk

KÖNYV · KÖNYVTÁR · KÖNYVTÁROS

Dr. Kovács Pál Könyvtár és
Közösségi Tér /Győr/

Bródy Sándor Megyei és
Városi Könyvtár /Eger/

Tatabánya Megyei Jogú Város
József Attila Könyvtár /Tatabánya/

Biatorbágyi Karikó János
Könyvtár /Biatorbágy/

Berzsenyi Dániel Könyvtár
/Szombathely/

Somogyi Károly Városi és
Megyei Könyvtár /Szeged/

Sapientia Szerzetesi
Hittudományi Főiskola
Könyvtára /Budapest/

Békés Megyei Könyvtár
/Békéscsaba/

Takáts Gyula Vármegyei
Hatókörű Városi Könyvtár
/Kaposvár/

Németh László Városi Könyvtár
és Pósa Lajos Gyermekkönyvtár
/Hódmezővásárhely/

2024

VÖSÍTETT KÖNYVTÁRI CÍM

minősített
könyvtári

cím
2024

TRADÍCIÓ ÉS FOLYAMATOS MEGÚJULÁS – INTERJÚ KOVÁCSNÉ KORENY ÁGNESSEL	3
KÖRKÉRDÉS A MINŐSÉGIRÁNYÍTÁS ÁLTAL ELÉRT EREDMÉNYEKRŐL	6
KÖZÖS ÚTON HUSZONÖT ÉVE – INTERJÚ TEGDES EGYHÁZI DÓRÁVAL	12
MERRE FOROG A KÖNYVKERÉK?	15
VÁROS ÉS KÖNYVTÁRA – A DUNAÚJVÁROSI JÓZSEF ATTILA KÖNYVTÁR 50 ÉVES FEJLŐDÉSTÖRTÉNETE	17
A KÖNYV BARÁTAI HATÁRTALANOK	19
GENIUS LOCI. ÁTMENTHETŐ-E A HELY SZELLEME AZ ÚJ DÓZSAVÁROSI KÖNYVTÁRBA?	21
10 ÉVE ÉPÜLŐ BIZALOM	23
MIÉRT VAN SZÜKSÉG KÖNYVEKRE A BÖRTÖNBEN?	25
SZAKKÖNYVTÁRI SEREGSZEMLE – TERÍTÉKEN A KÖNYVTÁR- ÉS INFORMÁCIÓTUDOMÁNY LEGÚJABB FEJLESZTÉSEI	27
MIT TEHETÜNK A KIÉGÉS ELLEN?	28
DESIGN THINKING KÖNYVTÁRAKNAK	29
MEGÚJULTAK AZ ORSZÁGOS SZÉCHÉNYI KÖNYVTÁR ONLINE FELÜLETEI	30
MAGYAR KÖNYVTÁROSOK IX. VILÁGTALÁLKOZÓJA	31

IMPRESSZUM

háromká 2. (32.) évfolyam 2. szám

FELELŐS KIADÓ: Rózsa Dávid, az Országos Széchényi Könyvtár főigazgatója
FŐSZERKESZTŐ: Szeifer Csaba
A SZERKESZTŐBIZOTTSÁG ELNÖKE: Szüts Etele, a Könyvtári Intézet igazgatója
SZERKESZTŐBIZOTTSÁG: Hegedűs Henriett, Horváth Sándor Domonkos, Juhász Zoltán, Képes Gábor, Oros Sándor, Ráczné Radó Rita, Szabó Tünde, Szócs Endre, Varga Éva, Verók Attila
OLVASÓSZERKESZTŐ: Horváth Barnabás, Verók Attila
TECHNIKAI SZERKESZTŐ: Varga Csilla
BORÍTÓ: Varga Csilla által készített grafika

A magazin megjelenését a Magyar Kultúráért Alapítvány támogatta.

A SZERKESZTŐSÉG CÍME: 1014 Budapest, Szent György tér 4–5–6., **TELEFON:** (06 1) 224-3788, **E-MAIL:** haromka@oszk.hu
URL: <https://journals.oszk.hu/haromka>, <https://epa.oszk.hu/haromka> **LEVELEZÉSI CÍM:** 1276 Budapest Pf. 1205.

ISSN 3004-1252 (Online)

Tradíció és folyamatos megújulás

Huszonöt év után új főigazgatója van a Fővárosi Szabó Ervin Könyvtárnak. Az intézmény mostani éve a vezetőváltásról, a helyzetfelmérésről és az ünneplésről szól. Az idén 120 éves könyvtár új főigazgatójával, **Kovácsné Koreny Ágnessel** beszélgettünk.

Fotók: FSZEK

Március óta vezeti főigazgatóként az intézményt. Mit hoz majd az idei év?

2024 több szempontból is különleges a Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár (FSZEK) életében: egyrészt azért, mert 25 év után, február 29-én vezetőváltás történt az intézmény élén, másrészt pedig, mert idén október 15-én ünnepeljük a könyvtár megnyitásának 120. évfordulóját. A kollégáknak úgy definiáltam az évet, hogy – a vezetőváltás és az ünneplés mellett – ez az év a helyzetfelmérés, a (z ön)vizsgálat és az előkészületek éve is lesz. Nagyon fontosnak tartom, hogy ebben az évben megnézzük és megnézzessük magunkat. Már dolgozunk egy átfogó könyvtárhasználati felmérés előkészítésén (a legutóbbi hasonló volumenű vizsgálatunk 2017-ben volt már), de lesz idén dolgozói elégedettségmérésünk is. Szeretném tudatos és rendszeres tevékenységgé tenni a könyvtárban, hogy mielőtt bármit is megváltoztatunk, bevezetünk, előtte kérdezzünk, mérünk, elemzünk, s a döntéseket ezek eredményei alapján hozzuk meg. Jelenleg egyébként éppen az új e-könyv-kölcsönzési szolgáltatásunk bevezetése kapcsán folyik egy vizsgálatunk, amelynek az eredményeit felhasználva fogjuk a szolgáltatáspolitikát

kialakítani, és a szolgáltatást bevezetni májusban.

Honnan indul és hova tart most a könyvtár?

A Covid-járvány elmúltával 2023 új kihívása az energiaválság volt. Az emelkedő energiaárak kapcsán a fenntartó Fővárosi Önkormányzattal közösen kialakított, ún. „rezsimenedék” koncepció ugyanakkor segítette a fővárosiak kulturális szolgáltatásokhoz való hozzáférését, s ez meglátszik a FSZEK forgalmi adatainak pozitív alakulásában is. Örömmel látjuk, hogy a forgalmi adatok mindegyike meghaladta a 2022-es értékeket, sőt már a pandémia előtti 2019-es év számaait is, miközben a nyitvatartás – a nyári 2-4 hetes karbantartási szünet miatt – kevesebb volt. Már az is látható, hogy 2024 első negyedéve is jobb, mint az előző év hasonló időszaka. Tavaly a könyvtárlátogatók száma 298 853 fő volt (2019-ben 285 485 fő, 2022-ben 256 231 fő); a legtöbb olvasói csoportban folyamatosan nő a személyes használat; a kölcsönzések száma 19 százalékkal nőtt. A rendezvényeink száma szintén meghaladta már a 2019-es értékeket (tavaly 4373 könyvtári programon 370 611 főt fogadtunk); és ami szintén kiemelkedő a

Központi Könyvtár esetében, az a turisták számának növekedése, hogy a 2022-es 18 ezerről 32 ezerre, 72 százalékkal emelkedett a turisták száma.

A jelen, illetve a közelmúlt kapcsán fontos megemlítenem, hogy 50 év után, két ütemben meg tudtuk újítani a Soroksári Könyvtárunkat, amely most a legmodernebb könyvtárunk. Itt valóban megvalósul a 0-24 órás kölcsönzés lehetősége egy volt bankautomata helyén elhelyezett kölcsönző/átvevő automatával, a lockerrel.

A könyvtárban gyerekkönyvtári rész, tinisarok, tanulótér és olvasókert is ki lett alakítva, s itt valósítottunk meg, az országban először, két olyan baba-mama munkacsoportot, amelyeknél a kisgyerekes szülők úgy tudnak olvasni, dolgozni, hogy közben gyermeküket is maguk mellett, egy kiságyban, biztonságos, kellemes környezetben tudhatják. A múlt évet meghatározták még a Budapest150 és a Könyvfőváros2023 programok, sorozatok, melyek kapcsán az egyes események koordinálásával, a különböző könyves kitelepülésekkel sok feladatunk volt. Ezek az események ugyanakkor nagyszerű lehetőséget adtak a csapatépítésre is, hiszen ilyenkor igyekszünk minden intézményegységből bevonni kollégákat a munkába.

Könyvtár az élő, élhető, okos és fenntartható Budapestért – ez volt a címe főigazgatói pályázatának. Miért ezt választotta?

Ez lényegében egy kapcsolódás a FSZEK 2021-ben elkészült stratégiai tervéhez, amely pedig sok tekintetben a Fővárosi Önkormányzat Otthon Budapesten című stratégiai tervére reflektált. Utóbbi egy esélyteremtő, zöld és nyitott város megvalósítását tűzte ki célul. Ezek mind olyan területek, amelyekről azt gondoltuk, ezeknek a könyvtárnak is feladata van. Hiszem, hogy egy könyvtár legfontosabb szerepe a 21. században is az, hogy hozzáférést biztosítson a könyvhöz, az információhoz és a tudáshoz, minden más erre az alapfunkcióra kell ráépítenünk. A könyvtáraknak információközvetítő intézményekként számos lehetőségük és egyben teendőjük van a fenntarthatóság kapcsán, de alapvető ma már az is, hogy működésünkben és fejlesztéseinkben elsődleges szempont a környezetvédelem, a fenntarthatóság követelményrendszere. Az esélyteremtés, illetve az egyenlő esélyű hozzáférés megteremtése kapcsán fontos, hogy egy közintézmény, egy könyvtár azt kell biztosítsa, hogy gyűjteményéhez és szolgáltatásaihoz bárki, mindenki – legyen fiatal, idős, nő vagy férfi, ép vagy fogyatékkal élő – könnyen, a neki leginkább megfelelő módon, egyenlő esélyekkel hozzá tudjon férni. Nyilván ennek több oldala és iránya van, onnantól elkezdve, hogy miként válogatjuk a dokumentumokat, hogyan alakítjuk ki a könyvtár gyűjteményét, egészen addig, hogy hogyan képezzük, érzékenyítjük ezekhez a helyzetekhez a kollégáinkat. Ahhoz pedig, hogy élő és élhető legyen ez a város, hiszem, hogy mi, könyvtárak is hozzá tudunk járulni. Az életminőség javítása kapcsán a már említett fővárosi stratégia kiemeli a szolgáltatásfókuszú városfejlesztést és a városlakók szükségleteinek középpontba állítását. Fontosnak tartom, hogy szervesen jelen legyünk a főváros kulturális életében, minden egyes kerületben. Fontos továbbá, hogy nap mint nap megmutassuk, hogy a könyvtár mi mindent hozzá tud tenni az egyes emberek és a közösségek életéhez; ahhoz, hogy a városlakók jobban érezzék magukat az

életükben. Vagy akár gazdasági, pénzügyi értelemben is jobban éljenek. Mert lehet, hogy épp egy könyv elolvasása után, egy, a könyvtárban szervezett képzést vagy előadást követően jut el oda valaki, hogy mondjuk szakmát vált, amely aztán egy jobb élethez, a jóléthez és a jólléthez is hozzájárulhat. Itt kell megemlítenem a fővárosi könyvtári hálózat átgondolásának, racionalizálásának szükségességét is, hiszen Budapest jól láthatóan fejlődik, terjeszkedik, új lakónegyedek létesülnek, amelyekhez a legközelebbi FSZEK-tagkönyvtár is távol lehet. Ennek az évnél tehát az egyik fő feladata az is, hogy megnézzük, hogyan tudjuk a könyvtári hálózatot újragondolni, racionalizálni, közelebb vinni a szolgáltatásokat a budapestiekhez. Egy új városrész tervezésénél nemcsak az üzletek, az óvodák, hanem egy könyvtár elhelyezése, kialakítása is szempont kellene, hogy legyen. De, természetesen, amikor azon gondolkodunk, hogy hogyan vigyük közelebb az emberekhez a könyvtárat, a szolgáltatásokat, mi sem feltétlenül mindig egy új könyvtár létesítésében gondolkodunk, sokkal inkább abban, hogy jelenjünk meg különböző könyvtári szolgáltatásokkal ott, ahol az emberek a mindennapi életüket élik. Ez lehet akár egy locker kihelyezése vagy egy másik kulturális intézményben egy könyvtári sarok berendezése. A lényeg, hogy minden tekintetben közelebb legyünk az emberekhez.

Munkája során régóta foglalkozik az innováció kérdéskörével. Miért fontos ma az innovatív szemlélet, a tervezői gondolkodás megléte egy könyvtárban?

Úgy gondolom, az innováció az egyetlen fennmaradási és továbblépési lehetősége minden könyvtárnak, éppen ezért kiemelt céloom az innováció kultúrájának meghonosítása a Fővárosi Szabó Ervin Könyvtárban. Vezetőként is elkötelezett vagyok a folyamatos újítás és megújulás mellett, amit nyitottsággal, együttműködéssel, bevonással szeretnék támogatni. Fontosnak tartom, hogy érték legyen, ha valakinek ötlete van az intézményben. A közintézmény jellegünk miatt ezeket az innovációkat általában sokkal nehezebben tudjuk átvinni a szervezeteinkben, mégis, lényegesnek tartom, hogy az ezzel kapcsolatos félmeinket, negatív érzéseinket próbáljuk meg félretenni. Fontos továbbá, hogy az ötletek a közösségtől érkezzenek, és velük együtt valósítsuk meg azokat. Ehhez a különböző nyitott, részvételiségen alapuló módszerek elsajátítását és használatát szorgalmazom. A témában az első szakirodalmak már elérhetők itthon, érdemes elkezdni velük az ismerkedést, és akár kis lépésekben, kisebb projektekkal elkezdni ezeknek a módszereknek a kipróbálását. A FSZEK-ben például már régóta tervezzük a 2001-ben átadott Központi Könyvtár fel- és megújítását. Nem tudjuk, mikor lesz rá lehetőségünk a közeljövőben, de már most elkezdtük azt a munkát, amelynek révén, bevonásukkal, az olvasók igényei és szükségletei, könyvtárhasználati szokásai alapján tudjuk a jövő könyvtárával kapcsolatos szakmai elvárásokat megfogalmazni. Számos módon kérjük, biztatjuk az olvasókat, hogy osszák meg velünk az ötleteiket, milyenek is legyenek, lehetnek szerintük a könyvtári terek és szolgáltatások a jövőben. A kapott válaszokat pedig majd a szolgáltatásfejlesztés során felhasználjuk.

FSZEK Körúti Könyvtár

Ez a szemléletmód mennyire honosodott már meg itthon?

Az szerintem mindenki számára nagyon jól látható, hogy rendkívül sok újdonság van már most is a hazai könyvtárakban. Kisebb vagy nagyobb, programokat vagy tereket érintő, a lényeg, hogy vannak innovációk. Ami talán hiányzik még, az a tudatosság az új módszertanok alkalmazásában. Rendkívül fontos lenne, hogy az új módszereket, mint a placemaking, a design thinking vagy éppen a közösségi tudomány módszertana – külső partnerek bevonásával, továbbképzések és közös projektekben való részvétel formájában is –, a könyvtárosok megismerjék, elsajátítsák, s a tervezési, fejlesztési folyamatokban tudatosan alkalmazzák.

Nagy előrelépés ezen a területen, hogy a Könyvtári Intézet kiadásában végre megjelent a Design Thinking, amelyre építve egy továbbképzési programot is szeretnénk kidolgozni. Mindenképpen fontos, hogy kifelé tekintsünk, hogy újdonságokat tudjunk behozni saját területünkre, s nem csupán a könyvtári világból. Jó példa erre a már említett locker, amelynek működése lényegében ugyanaz, mint a csomagautomatáké, elterjedését pedig, ahogy azokat is, a járvány felgyorsította. A FSZEK hálózatában már két ilyen eszköz működik, a körúton és Soroksáron; hamarosan elérhető lesz egy újabb, a VI. és a VII. kerületi önkormányzatok összefogásával a Lövölde téren; s már azt is tudjuk, hogy a Fővárosi Önkormányzat közösségi költségvetési programja keretében is érkezett be lakossági ötlet egy, a kispesti könyvtárunkhoz telepítendő locker kapcsán. Innováció, részvételiség, partnerség – minden megvan, amiről az imént beszéltem.

Ha már a közösségekről beszélünk, hogy látja, az eltelt 120 évben miként tudott beágyazódni a Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár Budapestben?

Azt tapasztalom, hogy a FSZEK a fenntartó Fővárosi Önkormányzat és a látogatók részéről is egy elismert és szeretett intézmény, amely meghatározó szereplője a főváros kulturális életének.

A „Szabó Ervin-brand” egy létező és fontos márka. Fontosnak tartjuk az elődök munkájának folytatását, egyben megújítását is. Terveim szerint sokat beszélgetünk majd idén a kollégákkal arról, hogy az elmúlt 25 évből mit vigyünk majd tovább változtatás nélkül; mi az, amit alakítsunk át vagy épp hagyjunk el teljesen, s milyen újdonságokat építsünk be a működésünkbe, a szolgáltatásainkba, a mindennapjainkba. Meggyőződésem, hogy az a jó, ha a tradíció és a folyamatos megújulás egyszerre van jelen egy szervezet életében, s a FSZEK mindig is ilyen volt. Idén készülünk egy teljes arculati megújításra is, aminek a szükségességét nem csak a mostani arculat 25 éves volta indokolja. Sokkal inkább az a különlegessége a FSZEK-nek, amit úgy szoktunk mondani, hogy „egységesen sokszínű”. Van egy erős brandünk, de minden könyvtárunk nagyon más, attól

„Ennek az évnek tehát az egyik fő feladata az is, hogy megnézzük, hogyan tudjuk a könyvtári hálózatot újra-gondolni, racionalizálni, közelebb vinni a szolgáltatásokat a budapestiekhez”

függően, hogy hol működik, és milyen közösséget kell helyben kiszolgáltatni. Bizonyos folyamatok természetesen azonosak a működésben és a szolgáltatásokban, de az egységes alapok mellett az egyes tagkönyvtáraknak annyira kell ezektől eltérőnek, sokszínűnek lenniük, amennyire a lehetőségek megengedik, és a helyi igények megkívánják.

A helyi közösség szerepe tehát mindenhol nagyon fontos ebben. Hadd hozzak egy példát erre Soroksárról:

a város ezen részén a sváb közösség még mindig nagyon erős, s egyre fontosabb a helyieknek, hogy ezt a sváb örökséget megőrizzék. Éppen ezért, ezt felismerve, az ottani könyvtárosaink sokféle módon segítik a helyi közösséget a közösséggel vagy akár az egyes családok történetével kapcsolatos kutatásokban, a helytörténeti gyűjtésekben.

Kollégáink kapcsolatba

kerültek a helyi szervezetekkel és a helyi polgárokkal, akikről mára elkezdtek érkezni a különböző, eddig féltve őrzött tárgyak a könyvtárba. Volt, aki a dédszüleinek a fényképeit adományozta a könyvtárnak, a kollégák pedig „cserébe” segítettek az adományozónak a családfájának kutatásában, összeállításában. Az ilyen történetek jó élményeket és újabb megkereséseket generálnak a helyiek körében.

Ez a fajta közösségmegtartó és -erősítő szerepe a könyvtárnak nagyon fontos ma.

Szeifer Csaba – Szüts Etele

2024

MINŐSÍTETT KÖNYVTÁRI CÍM

Körkérdeés a minőségirányítás által elért eredményekről

A könyvtári minőségirányítás módszereinek többéves folyamatos alkalmazása, a könyvtárhasználati jog érvényesülése, valamint a könyvtárhasználati elégedettség eredményei terén kiemelkedő teljesítményt nyújtó, magas színvonalú szakmai munka alapján 2023-ban 10 intézmény nyerte el a Minősített Könyvtári címet. A körkérdés rovat most a minőségirányítás által elért eredmények kapcsán kérdezte az intézmények munkatársait.

Összeállította: Bajnok Tamara

Dr. Kovács Pál Könyvtár és
Közösségi Tér /Győr/

Bródy Sándor Megyei és
Városi Könyvtár /Eger/

Tatabánya Megyei Jogú Város
József Attila Könyvtár /Tatabánya/

Biatorbágyi Karikó János
Könyvtár /Biatorbágy/

Berzsenyi Dániel Könyvtár
/Szombathely/

Somogyi Károly Városi és
Megyei Könyvtár /Szeged/

Sapientia Szerzetesi
Hittudományi Főiskola
Könyvtára /Budapest/

Békés Megyei Könyvtár
/Békéscsaba/

Takáts Gyula Vármegyei
Hatókörű Városi Könyvtár
/Kaposvár/

Németh László Városi Könyvtár
és Posa Lajos Gyermekkönyvtár
/Hódmezővásárhely/

Takáts Gyula Vármegyei Hatókörű Városi Könyvtár - Kaposvár

A Takáts Gyula Könyvtárban a legnagyobb feladat a közösségi gondolkodás kialakítása volt. Azt belátni, megérteni és megértetni másokkal, hogy a minőségirányítás bevezetése a kezdeti pluszmunkán és az elkészült dokumentumokon túl lehetőséget is biztosít a számunkra egy hatékonyabb működés megvalósítására, ezzel is felszámolva az „így szoktuk” filozófiát, szabályozva az egyes tisztázatlan feladatokat, meghatározni a jövőben megvalósítandó feladatokat és célokat egy rendszer-szintű gondolkodás által. Sokat fejlődünk a belső és külső kommunikációs eszközeink és lehetőségeink számbavételével kapcsolatban. A szervezeti kultúra fejlesztése érdekében dolgozói elégedettségméréseket és szervezetikultúra-méréseket, valamint több közös és választható programot szervezünk a munkatársak számára.

A leghasznosabb talán az elégedettségmérések által a különböző használói csoportok

megismerése, igényeiknek feltérképezése volt. Ezek sokat segítettek a prioritások kialakításában és a döntések racionálisabb meghozatalában.

Mindenképpen eredménynek tekintjük az új arculat és logó alkalmazását a megújult részlegeink információs és tájékoztató tábláin, valamint az évente két alkalommal megjelenő Könyvtámasz szakmai újságunkat, amely lehetőséget biztosít a megye könyvtárosainak egymás munkájának és jó gyakorlatainak megismeréséhez. Újragondoltuk az olvasói terek funkcióit, egyes részlegeket megcseréltünk. A tinik számára új közösségi teret alakítottunk ki találkozásokhoz, beszélgetésekhez, klubfoglalkozásokhoz és közös tanuláshoz. A legfontosabb, hogy a csapatmunka előtérbe került és kialakult egy új szemlélet.

Rázsits Veronika igazgató

A Békés Megyei Könyvtár működését az 1952-es alapítástól kezdve az olvasóközpon-túság jellemzi, a minőségirányításnak köszönhetően a látogatói igények, elvárások megismerése következetesen és dokumentáltan történik, többféle módszertant alkalmazunk. Mindenképp rengeteg időt és energiát igényelt az új minőségirányítási módszerek, eszközök beépítése a mindennapi munkafolyamatokba. Nem volt zökkenőmentes folyamat a munkatársak – ötletelésben, tervezésben, megvalósításban, javításban, fejlesztésben történő – szerepvállalásának bátorítása és ösztönzése, továbbá annak tudatosítása, hogy a minőségirányítási tevékenység nem ér véget egy cím elnyerésével.

A kezdeti bizonytalanság után tudatosan használjuk a folyamatszabályozás eszközeit (pl. új könyvtáros betanításánál). Javulhat meg a munkatársak véleményalkotását illetően, a válaszok sok esetben segítik

az intézmény fejlesztését, a vezetés munkáját. A harmadik alkalommal elvégzett szervezeti önértékelésnél a szubjektív benyomások helyett adatok, mutatók alapján, nagyobb rutinnal végeztük az értékelést. Az új szolgáltatások bevezetésénél mára tudatosan és következetesen nyúlunk a minőségirányítási eszközökhöz (PDCA).

Könyvtárunk elkötelezett minőségirányítási munkáját 2018-ban Minősített Könyvtár címmel, a szakmai innovációinkat 2020-ban a Könyvtári Minőségi Díjjal ismerte el az Emberi Erőforrások Minisztériuma. 2024-ben pedig második alkalommal érdemeltük ki a Minősített Könyvtár címet. A szakmai elismerések Békéscsaba és a vármegye számára is büszkeséget jelentenek.

Juhász Zoltán igazgató

Békés Megyei Könyvtár Békéscsaba

Biatorbágyi
Karikó János Könyvtár

Könyvtárunkban a minőségirányítási munka megkezdését a folyamatos fejlesztésre, innovációra való törekvés és az egyre növekvő és bővülő elvárások motiválták. A korszerű, partnerközpontú szolgáltatások nyújtásához és a sikeres működés érdekében elengedhetetlen a tudatos és egységes munkavégzés és ezzel együtt a munkatársi létszám növekedése, valamint a fluktuáció is indokolta a könyvtárban belül zajló munkafolyamatok rendszerbe foglalását. Nehézséget jelentett megértetni a kollégákkal, hogy a rendszeres ellenőrzések nemcsak a hibakeresésről, hanem a munkafolyamatok módosítási lehetőségeiről is szólnak. Meg kellett tanulnunk átlátni és az egyes területeken alkalmazni a minőségirányítási elveket. A minő-

ségirányítás elveinek, módszereinek bevezetése egyébként sokat segített az új kollégák beilleszkedésében, betanulásában is. Sikerült elkészítenünk a minőségirányításhoz kapcsolódó dokumentumokat. Sikeresek a munkatársakkal kapcsolatos fejlesztések, ennek köszönhetően ezen a területen kiemelkedő fejlődést tapasztaltunk. Célunk az összetartó, hatékony munkavégzésre képes csapat kialakítása volt. Nőtt a könyvtárhasználók, valamint a munkatársak elégedettsége is. A teljesítménymutatók értékelései alapján folyamatosan nőtt a könyvtárhasználó, a kölcsönzött dokumentumok, a könyvtárhasználat és a rendezvények résztvevőinek száma.

Uzonyi Edit könyvtárvezető

Talán szerénytelenség nélkül mondhatom, hogy a Bródy Sándor Könyvtár nevét szerte az országban elismeréssel említik.

A minőségmenedzsment eszközeinek alkalmazásával könyvtárunk mára elismert szakmai műhellyé vált, az elmúlt két évtized minőségirányítási tapasztalatait örömmel osztjuk meg az érdeklődő kollégákkal, a könyvtárasszakmával. Öröm úgy dolgozni, hogy a munkatársaink tele vannak ötletekkel, innovativitásuk a könyvtári munka minden szeletében benne van. A minőségirányítás módszerei segítenek abban, hogy ezek az ötletek a szolgáltatási struktúrába szervesen illeszkedve jelenhessenek meg. A folyamatban gondolkodás, a tervezés és előkészítés, illetve a folyamatos felülvizsgálat segíti a minőségi szint megtartását.

A „Bródy-brand” építése a vezetés és minden munkatárs elkötelezettségén múlik. Sok-sok tanulás, képzés, munka, odafigyelés, tudatosan végzett csapatépítés eredményeként alakult ki egy olyan belső szakmai-emberi kohézió, amit tovább tudunk sugározni partnereink – fenntartónk, használóink és a könyvtárasszociáció – felé.

A minőségfejlesztés nem kizárólag szakmai, hanem az intézmény egyéb megmértetéseinek is kovácsa: a Családbarát munkahely és szolgáltató hely cím is igazolja, hogy a felhasználóközpontú szemlélet az élet minden területén fontos szempont. A Felelős Foglalkoztató minősítés alapját pedig a folyamatos minőségfejlesztési munka jelentette.

Tözsér Istvánné Géczi Andrea igazgató

Bródy Sándor Könyvtár
Eger

**Dr. Kovács Pál Könyvtár és
Közösségi Tér - Győr**

A győri könyvtár a város 13 pontján, majd 7000 négyzetméteren, több mint száz munkatárs közreműködésével szolgált. Ez a jelentős intézményhálózat, a létszám és a kapcsolattartás komoly kihívást jelent, hogy a minőségirányítást a napi munka részeként elfogadtassuk a szervezetben. A bezárások alatt a tervezett használói mérések elmaradtak, nem a hagyományos keretekben működött az intézmény. A benchmarking is akadályokba ütközött, számok alapján nem lehetett összehasonlításokat végezni. A 2020-ban kitűzött stratégiai célterületeink mindegyikén fel tudunk mutatni fejlődést, ezt több munkatárs bevonásával, munkacsoportok létrehozásával érték el. Folyamatszabályozásunk kidolgozottabb lett. Kiemelten figyeltünk az emberierőforrás-me-

nedzsmentre, kompetenciaméréseket, nyugdíjazási ütemtervet is készítettünk. A marketingünk mögött tudatos tervezés, külsős szakemberek és több képzés is áll. A szolgáltatásaink fejlesztését a tervezettség mellett a változások időszakok is befolyásolták.

Központi könyvtárunk belsőépítészeti és energetikailag megújult a fenntarthatóság jegyében. Gyermekkönyvtárunk bővült és teljes modernizáción esett át. Hatékony marketingtevékenységet végzünk. Használóink, látogatóink és dolgozóink elégedettsége is nőtt a korábbi évekhez képest.

Teljesítménymérésekkel, célértékek megállapításával követjük terveink eredményes megvalósulását. Az elmúlt stratégiai ciklust a modern szolgáltatások és a közösségi terek fejlesztése jellemezte. Jövőképünkben is ezt az irányt vázoltuk.

Lengyel Adrienn igazgatóhelyettes

A hódmezővásárhelyi városi könyvtárban 2018-ban kezdtük meg a minőségirányítás bevezetését.

Az elmúlt időszak nehézségei (intézményi összevonás, vezetőváltások, vírushelyzet, energiaválság) kimozdítottak bennünket a komfortzónánkból. Ugyanakkor tudatosan törekedtünk arra, hogy a munkatársi aktivitásra építve előnyt kovácsoljunk ezekből a helyzetekből is. Így a szervezeti kultúra területén tapasztaltuk a legnagyobb fejlődést, mely számszerűen tükröződik a két-évente ismételt elégedettségmérésekben.

A munkacsoportok kialakításával megindult a közös gondolkodás, a problémákat is feltáró őszinte párbeszéd. A munkatársak nagyobb teret kaptak a fejlődési irányok kijelölésében, a szakmai célok és az olvasói igények összehangolásával közösen határoztuk meg a beavatkozásokat. Ezzel párhuzamosan az olvasói visszajelzések is megélénkültek.

Ennek köszönhetően számos új szolgáltatást indítottunk el (pl. 24 órás könyvbedobó láda, gyermekkönyvtári olvasóklub, társasjátékkölcsönzés, gépirásoktatás, kutyabarát hely stb.). Teljesen átalakítottuk programszervező tevékenységünket is, a korábbinál változatosabb tematikát kínálva a lakosoknak. Mindez a látogatói számok emelkedését eredményezte.

A legnagyobb kihívást a dokumentációs háttér megalkotása jelentette. Értérendünk, küldetésünk közös megfogalmazásával, szabályzataink újragondolásával viszont megteremtettük azt az alapot, amelyre biztosan építhetünk a jövőben.

**Németh László Városi Könyvtár és
Pósa Lajos Gyermekkönyvtár
Hódmezővásárhely**

**Domjáné Szénási Edit
könyvtárigazgató, MIT-vezető**

Sapiientia Szerzetesi Hittudományi
Főiskola Könyvtára - Budapest

A minőségirányítás keretrendszerével, elemeivel, terminológiájával, alkalmazásának lehetőségeivel könyvtárunk maroknyi csapata 2012 óta több fórumon is ismerkedett. Sokszor felmerült bennünk a kétely: lehet, hogy a könyvtári minőségirányítás csupán egy dokumentációs teher? Négy-öt próbálkozással teli évnek kellett eltelnie ahhoz, hogy a kérdésre közösen és egyértelműen ki tudjuk mondani: nem. Megtapasztaltuk, hogy a kezdetben több adminisztrációs feladatot jelentő működés szabályai nem bezárnak, korlátok közé szorítanak, hanem épp ellenkezőleg: lehetőséget biztosítanak és hozzásegítenek bennünket egy olyanfajta működéshez, amellyel továbbfejleszthetjük az általunk nyújtott szolgáltatásokat.

A módszer alkalmazása során – köszönhetően a rendszeres, gyakran problémafeltáró kommunikációnak – javult a munkatársak közötti kapcsolat, könnyebben, rutinosabban fogunk új dolgok megvalósításához, növekedett az olvasói létszám. Olvasóink, kutatóink érdekében végzett munkánkról, szolgáltatásainkról a főiskolától csakúgy, mint a fenntartó intézménytől és más partnereinktől, elismerést, pozitív visszajelzéseket kapunk. Valamennyi tevékenységünkkel az ő eredményességüket igyekszünk támogatni. Munkánk láthatóbbá vált, bátrabbak, céltudatosabbak lettünk. Számátalan ötlet megvalósításának lehetőségét gondoltuk végig, dolgoztuk ki, vezettük be, olvasóink elégedettségére.

————— **Török Beáta könyvtárvezető**

A könyvtári minőségirányítás rendszerének kiépítése és fenntartása folyamatos és erőforrásigényes feladat. A kollégák minőség szemlélete, a minőségbiztosítás iránti elkötelezettsége más-más szinten állt és áll a mai napig is. A minőség szemléletének alakítása, a minőségfejlesztés módszereinek beépítése a mindennapi munkába hosszabb folyamat, fontos az állandó megerősítés, a tudatos alkalmazás.

Az elmúlt években jelentősen bővült az olvasást és szövegértést fejlesztő foglalkozásaink kínálatának köre. Innovatív ötletek sorát építettük be élményalapú foglalkozásainkba, kihasználva a legújabb technikai eszközök és a robotika nyújtotta lehetőségeket. Közösségi tereink folyamatos megújításának eredményeként jelentősen megnőtt a kisközösségek jelenléte a könyvtárban. Szolgáltatásaink közül legjelentősebb fej-

lesztésként a könyvtárvevő automatát említeném meg, amely 0–24 órás könyv-átvételi és visszaadási lehetőséget biztosít használóinknak. A tudatos humánerőforrás-menedzselés mellett a munkatársak innovációs ötleteinek megvalósítása és a szervezeti kultúra fejlesztése terén is sokat fejlődött intézményünk.

A minőségfejlesztés eredményeként elkészültek a folyamatleírásaink, megújultak szolgáltatásaink, használóink elégedettség- és igényfelmérését tervezetten végezzük. Kidolgoztuk és bevezettük a teljesítményértékelési rendszert, amelynek alapja egy, a könyvtári területre szabott feladatkövető rendszer. Új csatornák és módszerek alkalmazásával jelentősen javítottuk intézményünk belső kommunikációját.

————— **Sikaláné Sánta Ildikó igazgató**

Somogyi Károly Városi és
Megyei Könyvtár - Szeged

Könyvtárunk számára a legnagyobb kihívás talán a megtorpanás volt. Egy új épületben hatalmas lendülettel vágtunk bele a mindennapos munkába, és ezt a lendületet kellett picit visszafognunk akkor, amikor áttekintettük, hogy mi is kell még ahhoz, hogy eredményes pályázatot nyújtsunk be. Ráncba szedni a papírajainkat nagyon nem kellett – rendben voltak, megvoltak –, legfeljebb újragondolni, aktualizálni és összehangolni kellett őket kívül és belül. Sok energia kellett ahhoz is, hogy elhitessük kollégáinkkal, ez nem egy új dolog, hanem az eddigi munkánk rendszerbe foglalása. A legnagyobb fejlődést két területen értük el, a minőségirányítási munka erősödése mellett ezt az új épületnek is betudjuk:

• szolgáltatások: könyvbox, e-book-kölcsönzés bevezetése, testületi beiratkozás, könyvkölcsönző és -visszavevő automaták, honlapfejlesztés, klubok és közösségek befogadása, programok szervezése.

• szervezetfejlesztés: Létrejött egy igazi csapat, ahol mindenki tudja a dolgát, de segíti a többiekét is. Tudástérképet készítettünk, munkatársi elégedettséget mértünk, 360 és 180 fokos értékelésben vesznek részt a kollégák, és jó papként valaki mindig tanul valami újat.

A munkának meglett az eredménye, mutatóink nyilvánosak, meredek emelkedést mutatnak szinte minden területen: a könyvtárhasználatról a hatékonyságig. A minőségmenedzsmentnek köszönhetően a vármegye és a város megkerülhetetlen kulturális intézményévé váltunk.

TMJV József Attila Könyvtár
Tatabánya

Mikolasek Zsófia igazgató

A Minősített Könyvtár címet először 2018-ban érdemeltük ki.

A cím 2023. évi megvédése, a pályázat újbóli benyújtása előtti felkészülési időszakban a legnehezebb feladatnak a munkatársak

szélesebb körének motiválása bizonyult.

A nyitottság és a bizalmi légkör megerősítése, valamint az információmegosztás új formáinak kidolgozása és használata hozta meg az eredményt.

A belső kommunikáció és a folyamatok kezelésének területén nagyot tudtunk előrelépni. A tiszta, folyamatos kommunikáció kialakítását tűztük ki célul a szervezeti hierarchiában, továbbá a folyamataink számbavételét és a gyakorlatorientált ábrázolást. Sokkal jobban és pontosabban dokumentáltuk a tevékenységeink, mint korábban, az újonnan belépő kollégák számára például ezáltal vált a munka-

kezdés problémamentesebbé, kevesebb kockázatot rejtővé. 2018-ban érzékeltük, hogy a potenciális könyvtárhasználók megszólítására nagyobb hangsúlyt kell fektetnünk a jövőben. Ezen a területen elért eredményességünk a minőségmenedzsment-gyakorlatunknak tudható be. Erősségünk, hogy a könyvtárhasználók a társadalom széles rétegeiből kerülnek ki, a helyi adottságokat (kulturális környezet) jól igyekszünk kihasználni, sokféle életkorú, élethelyzetű lakost vagyunk képesek megszólítani mind a városban (Szombathely), mind a vármegyében (Vas vármegye), a használati mutatóink pedig azt mutatják, hogy képesek vagyunk megtartani is a könyvtári szolgáltatásokat helyben vagy a virtuális térben igénybe vevőket.

Dr. Baráthné Molnár Mónika
igazgató

Berzsenyi Dániel Könyvtár
Szombathely

Fotó: MyNewsland

Közös úton huszonöt éve

25

Idén fennállásának 25. évfordulóját ünnepli a Szlovákiai Magyar Könyvtárosok Egyesülete (SZMKE), a szervezet már a kezdetektől a szlovákiai magyar könyvtárosok érdekképviselője is egyben. Az egyesület nemrég újraválasztott elnökével, **Tegdes Egyházi Dórával** beszélgettünk.

Idén huszonöt éves az egyesület. Milyen mérföldköveket emelne ki ebből a negyed évszázadból?

Nem könnyű ezt megtenni, mozgalmas évek vannak mögöttünk. Az első és meghatározó mérföldkő a megalakulás volt, 1999-ben, hiszen ekkor döntötték el az alapító tagok, hogy hivatalos formában folytatják közös munkájukat. A következő nagyobb előrelépés 2000-ben volt, amikor már a magyarországi szakmai szervezetekkel közösen folyt a diskurzus a határon túli könyvtárosok továbbképzésének lehetőségeiről. Párhuzamosan ezzel megindul az államhatárokon belüli munka is, konferenciákon való részvétellel és szakmai rendezvények szervezésével Losoncon, Komáromban, Csúzon és Somorján. 2004-ben újabb mérföldkő, amikor Halász Péter, akkori elnökünk javasolja az egyesületi tagok központi nyilvántartását és a tagsági díj bevezetését. Szintén az ő javaslatára történik meg az SZMKE első keleti vándorgyűlése Kassán 2004 októberé-

ben, novemberben pedig Komáromban az első országos találkozót. Együttműködési megállapodások születnek az Informatikai és Könyvtári Szövetséggel, a Magyar Könyvtárosok Egyesületével, valamint a Könyvtárostanárok Egyesületével is. 2011-ben elindul a Kárpát-medencei fiatal magyar könyvtárosok együttműködése ösztöndíjprogram, amelyen azóta is minden évben van szlovákiai résztvevő. Szintén ebben az évben indul a Márci-program is, amely évekig biztos magyar nyelvű állománybővítési lehetőséget adott számos szlovákiai könyvtárnak, s ami sajnos ma már nem elérhető. A világtalálkozókon, a Kárpát-medencei Könyvtárosok Konferenciáján és az MKE vándorgyűlésein is folyamatos volt részvételünk. Szlovákia számos pontján valósultak meg egynapos szakmai továbbképzések, így például Somorján, Párkányban, Ipolyságban, Érsekújváron, Galántán, Szőgyén, Léván, Muzslán, Gútán. 2015-től Bajnok Éva lesz az egyesület elnöke, majd 2017-től Kecskés Ildikó. További jelentős mérföldkő, hogy ugyan-

ebben az évben sikeresen pályáztunk a Bethlen Gábor Alapnál és a Kisebbségi Kulturális Alapnál. Jómagam is ugyanezen évben nyertem el a kutatói ösztöndíjat, aminek révén lehetőségünk volt felmérni Szlovákia többségében magyarul lakta településeinek helyzetét, s ezzel jelentős mértékben változott egyesületünk országos lefedettsége. 2019-ben ünnepeltük megalakulásunk 20. évfordulóját, és a következő években is törekedtünk arra, hogy Szlovákia minden régiójába eljussanak a képzéseink. A 2020-as év mindenkinek új kihívásokat hozott, a Covid-járvány azonban nem csak negatív hatással volt a szakmára, mert az online rendezvényeknek utat nyitott. Bár mindannyian tudjuk, hogy a személyes találkozást nem lehet pótolni, mégis, jelentőségek voltak az online vagy hibrid formában megrendezett továbbképzések is. Fontos megemlíteni, hogy 2021-ben a Bethlen Gábor Alap támogatásával kiadásra került a **Közös úton** című elektronikus kiadványunk, amely az egyesület 22 évét foglalja össze.

A Kisebbségi Kulturális Alap (KKA) támogatásával weblapunk is tovább bővült, valamint szakmai műhelynapokat tartunk iskolai és közösségi könyvtárosoknak. 2022-től SZMKE Kakaó címmel havi egy alkalommal online találkozót tartottunk, kísérleti jelleggel egy évig. 2023-ban szintén a KKA támogatásával egy nagy szakmai csapatmunka eredményeként elkészül az online szakterminológiai szótárunk. Azonban úgy érzem, hogy kapacitásunk sajnos végéhez közeledik. Így, hogy a vezetőség tagjai munkájuk mellett, önkéntesként dolgoznak az egyesület ügyein, ennél többet, úgy érzem, nem várhatunk el, mert fizikai képtelenség lenne. A következő mérföldkő az lehetne, hogy egyesületünknek lenne minimum egy vagy két fizetett alkalmazottja, de erre még nem találtunk megoldást.

2021 óta elnökként vezeti a szervezetet, milyen volt ez az időszak önnek, illetve a szervezetnek?

Nagyon termékeny három évet tudhatunk magunk mögött. 2021 tavaszán a héttágúra bővült elnökség összeállított egy stratégiát, amely mentén terveztük az előttünk álló időszakot. A célunk az volt, hogy az akkor meglévő tevékenységünket megerősítsük, s amiben tudunk, továbbfejlődjünk. Idén márciusban volt az értékelő, leköszönő elnökségi gyűlésünk, és konstatáltuk, hogy sikerült a terveinket felülmúlni. Az egyesület megerősödött, a kapcsolatok szorosabbak lettek, és új együttműködések is létrejöttek, a pályázatírást egyik erősségünknek mondanám. Szépen tudtunk az elnyert támogatásokból gazdálkodni és mindig valami újat, többet adni a könyvtárosainknak, a szakmának. A továbbképzéseink iránt egyre nagyobb az érdeklődés, és sikerült Szlovákia középső és keleti régiójában is aktivizálni a szakmai kapcsolatokat. Ez azért fontos, mert tagságunk több mint fele a nyugati régióból kerül ki, s a többi régióban voltak még hiányosságaink. Sikerült külön foglalkoznunk az iskolai, valamint a közösségi könyvtárosok ügyével is, műhelyfoglalkozások és egyedi módszertani segítségnyújtás formájában is. Ezt mindenképpen szeretnénk továbbvinni, erősíteni.

„Sikerült külön foglalkoznunk az iskolai, valamint a közösségi könyvtárosok ügyével is”

2019-ben az ön vezetésével valósult meg a Szlovákia többségében magyarul a települési könyvtárainak helyzetét felmérő kutatás. Azóta lassan öt év telt el, az akkori helyzet, a kutatás megállapításai mennyiben változtak az elmúlt években?

Ezt én is szeretném tudni. Bizonyos települések, könyvtárak, iskolák esetében konkrétan tudjuk, hogy előre- vagy hátralepés történt-e, mert itt maradt aktív kapcsolatunk, de sok település felől azóta nem hallottunk. Előkészítettem egy újabb kutatást, hogy össze tudjuk hasonlítani az eredményeket a legfrissebb népszámlálási adatok tekintetében is. A pályázatot beadtuk, most várjuk az eredményt. Reméljük, a kutatás ismét támogatást nyer, s akkor nem lesz akadálya, hogy elkészítsük az összehasonlító elemzést. A 2019-ben megvalósult kutatás további nem várt, de szívmelengető eredménye, hogy tavaly ősszel meghívást kaptam a Romániai Magyar Könyvtárosok Egyesületének konferenciájára. Itt lehetőségem volt a kutatást bemutatni és főleg a módszertani tudást átadni. Ők idén fognak elvégezni egy hasonló kutatást, és nagy örömünkre szolgál, hogy ebben gyakorlati segítséget tudunk nyújtani. A dolog itt nem állt meg, mert Rózsa Dávid, az Országos Széchényi Könyvtár főigazgatója is biztosított bennünket arról, hogy az OSZK munkatársai is segíthetik majd a munkánkat, hogy egy olyan kutatási módszertant dolgozzunk ki, amely

összehasonlítható lesz mindhárom ország statisztikájával, s esetleg a Kárpát-medence többi magyarul a régiójával is.

A szervezet számos szakmai eseményt valósított meg a közelmúltban. Kiemelne ezek közül néhányat?

Minden esemény fontos és jelentős az egyesületünk életében. Amit talán mégis kiemelnék, az a zétényi könyvtár esete. Ennek állományát országos könyvgyűjtéssel tudtuk újraépíteni, ennek ötletadója és levezénylője Kecskés Ildikó volt. A helyszínen is segítettünk szelektálni és rendszerezni az összegyűlt állományt, míg végül egy egynapos szakmai továbbképzésnek is helyszínt adhatott a közösségi könyvtár. Mondhatjuk, hogy ez így egy szép szakmai támogató ív volt. Most valami hasonló történik egy másik közösségi könyvtárban is, Negyeden. Kisebb volumenben, de könyveket gyűjtünk, és Reicher Erika személyében szakmai módszertani segítséget is adunk a helyi könyvtárosnak. Nagy örömünk és büszkeségünk, hogy már két éve kétnapos országos szakmai konferenciát tudtunk szervezni, 2022-ben Komáromban, tavaly pedig Kassán. Színvonalas programmal és sok gyakorlattal vártuk a résztvevőket, és több könyvtárba is el tudtuk kalauzolni a könyvtárosokat, hogy inspirációt gyűjthessenek. Reméljük, idén szeptemberben is tudjuk ezt a sorozatot folytatni, Rimaszombatban. Itt ünnepeljük majd egyesületünk megalapításának 25. évfordulóját. Kiemelném még a háromnyelvű szakterminológiai szótárunkat is, amely szintén óriási munka volt, és szakmai szempontból is hiánypótló. Szintén említésre méltó, hogy idén felfrissítettük együttműködésünket a Szlovákiai Magyar Pedagógusok Szövetségével. Ebben az évben már meg is valósult Komáromban egy egész napos workshop iskolai könyvtárosoknak, s még ketőt tervezünk.

A magyarországi szakmai szervezetekkel szoros a kapcsolatuk. Vannak jelenleg folyamatban lévő közös projektek, esetleg tervek a jövőre nézve?

Igen, szerencsére nagyon aktív a kapcsolatunk. A Könyvtárostánárok Egyesületé-

vel közös vállalkásunk ez az iskolai könyvtáraknak szóló egynapos képzés, amit már említettem, s ennek tervezzük a folytatását is. A Magyar Könyvtárosok Egyesületével az idei szegedi Vándorgyűlés szervezésében veszünk részt a határon túli szekció programjával, amelyben egy határon túli kerekasztal-beszélgetést fogunk megvalósítani. Az Informatikai és Könyvtári Szövetséggel pedig a csongrádi Kárpát-medencei könyvtárosok konferenciája keretében építjük tovább szakmai kapcsolatunkat, amire június elején érkezik delegációnk. Az OSZK Könyvtári Intézetével pedig a képzések és a már szintén említett kutatás terén várjuk a további együttműködést.

**„Bizakodóan
állok
a következő
három év elé”**

Nemrég lezajlott az egyesület tisztújítása. Milyen tervekkel vágnak neki a következő ciklusnak?

Márciusban zajlott tisztújító közgyűlésünk, majd április elején megtartottuk az alakuló elnökségi ülésünket, a korábbi tisztségek maradtak a régiben. Május második felében, a következő ülésünkön összeállítjuk majd a hároméves stratégiánkat.

Ami engem illet, több feladatot szeretnék delegálni, mert a most kilencfősre duzzadt vezetőség erre nagyobb lehetőséget ad. Bízom benne, hogy így még jobban tudjuk majd a tevékenységünket is erősíteni. A közösségi oldalunkra már kikerültek az idei biztos programok a dátumokkal, helyszínekkel. Örömmel konstatáltam, hogy minden hónapra jut valami. Májusban kétnapos képzési nap Rimaszombatban, ahol papírmárványozással, könyvkötéssel, állományvé-

delemmel ismerkedünk majd. Júniusban Csongrádon veszünk részt a könyvtáros-találkozóon, júliusban az MKE Vándorgyűlésén szervezünk egy határon túli kerekasztal-beszélgetést, augusztusban Székelyudvarhelyre készülünk konferenciára, szeptemberben szakmai nap lesz Rimaszombatban, októberben Komáromban lesznek megtartva a papírmárványozós, könyvkötés workshopok, novemberben pedig Budapestre látogatunk a világtalálkozóra. Van még néhány függőben levő pályázatunk, többek között egy magyar-holland-szlovák Erasmus+-os projekt is, ami nagy előrelépést jelenthetne nekünk. Azt hiszem, ha minden megvalósul, akkor sikeres évet tudnánk maguk mögött, de biztosan adódnak majd további feladatok is. Bizakodóan állok a következő három év elé.

Szeifer Csaba

Merre forog a Könyvkerék?

Z. Karvalics László, az egyesület elnöke és a cikk szerzője

Foto: Könyvkerék Egyesület

Miközben a könyv jövőjével kapcsolatban számolatlanul teszünk fel kérdéseket, az egyedi könyvpéldányok, e különleges kulturális mikroökörség-objektumok jövőjének problémájával jóval kevesebbet foglalkozunk.

Mekkora fájdalom, mekkora veszteség, ha az otthonokból és a megszűnő vagy apasztásba menekülő könyvtárakból tömegével tűnik el és semmisül meg a korábbi könyvkultúra-korszak sok tízmillió egyedi könyvpéldánya!

Milyen típusaik, miért és milyen sorsra érdemesek? A könyv értéktudattal megvert szerelmeseinek és tisztelőinek egyaránt van elképzelése és valamennyi tudása arról, miért működik az antikvárium-modell napjainkban már csak egy bizonyos értékhatár felett. Értjük, miért tölt be egy piaci rést a több ágra szakadt könyvszekérmodell, ahol alacsony egységaron lehet megvásárolni a feleslegessé vált könyveket. Talán köztudott, hogy a köztisztasági dolgozók is tartanak fenn könyvmentő helyeket, az ún. SZÜK-központokban, Budapesten és vidéki városokban, ahol még jelképesebb áron, de ugyancsak vásárolni lehet sokadik esélyt kapó példányokat. A könyvmegállók, „hozz egy könyvet, vigyél egyet” fülkéi vagy polcok pedig az ingyenes könyvmentés alapmegoldásaként terjedtek el.

A Fundus alapítvány a rendszerváltás után egy alternatív modellt hívott életre, komplett gyűjteményeket hozott át az amerikai kontinensről Magyarországra, hogy azokat térítésmentesen adja át egyetemnek és kutatóintézménynek könyvtáraiknak. Sajnos működése fenntarthatatlan volt, és nem biztos, hogy ambiciózus utódai, az erdélyi Don Rigoberto Alapítvány vagy a Könyvkerék más pályára fog tudni állni – különös tekintettel arra, hogy ez idáig egyetlen szakmai vagy civil szervezeti pályázata sem érdemesült támogatásra, teljes mértékben magára van utalva.

A Könyvkerék Könyvmentő Egyesületet 2021 utolsó napjaiban jegyezték be, miután néhány alapítója informális és „kiszármazott” módon már évek óta alakította a szervezett könyvmentés sajátos, nem piaci gyakorlatát.

Nyugdíjas önkénteseik és közhasznú munkát végző középiskolások átveszik, tárolják, és potenciális felhasználókhoz juttatják el azokat a könyveket, amelyekkel kapcsolatban ismerik a létező igényt. Másképpen: a kínálat (a feleslegessé vált, felajánlott és átvett) könyveket kapcsolják össze a kereslettel, ezzel a közvetítő funkcióval járulva hozzá a könyvkultúrában oly jellemző értékpusztulás enyhítéséhez.

Ere utal választott nevük is: a könyvkerék (amely régvolt korok létező, izgalmas szerkezete volt egykor) jól kifejezi, hogyan hozzák mozgásba a könyveket, hogy végül tartalmuktól, állapotuktól, értéküktől függően a legmegfelelőbb helyen landoljanak.

De Könyvkeréknek hívják azokat a fizikai helyszíneket is, ahol a befogadás, a raktározás, a válogatás, a majdani felhasználókkal történő kapcsolattartás és könyvkulturális eseményeink zajlanak. Az indulást lehetővé tevő érdeklődés után a Könyvkerék csapata most a hálózat gyarapításában reménykedik, hogy hét, küldetesként választott funkcióját sikeresen elláthassa:

Foto: pngwing.com

1 Minden feleslegessé vált,
felajánlott könyvet átvesznek
(Könyvmenedék)

2 és azokat vagy eljuttatják megfelelő
befogadókhhoz, akiknek a listája
folyamatosan gyarapszik
(Könyvpályaudvar)

3 vagy saját maguk építenek belőle
állományt és gyűjteményeket
(Könyvpalota)

4 vagy a tartalmilag és tárgyi mivoltá-
ban (könyvészetileg is selejt) kiadvá-
nyokat új életre segítik könyvből
készült műalkotások fizikai nyersa-
anyagaként (Book Art központ)

5 s eközben a könyvkultúra elmúlt fél-
ezer évének tárgykultúráját gyűjtő és
bemutató intézménnyé kíván fejlődni,
online tartalmak sorát is létrehozva

6 könyvkulturális és közösségi rendez-
vények eseményhelyszínként is szol-
gálva

7 könyvvvel kapcsolatos különleges
projekteket inspirálva. A tevékenysé-
gekről részletesebben itt található
információ.

„Miközben
a könyv jövőjével
kapcsolatban
számolatlanul
teszünk fel
kérdéseket,
az egyedi
könyvpéldányok,
e különleges
kulturális
mikroörökség-
objektumok
jövőjének
problémájával
jóval kevesebbet
foglalkozunk”

Természetesen a könyvvvel kapcsolatos különleges projektálmok inspirálhatnak mindenkit (extrém és varázslatos könyvhelyszínek létrehozása, szétbontott tengerjáró hajók csodálatos könyvtárbútorainak Magyarországra mentése), esetleg a településfejlesztési szempontból izgalmas tervek (Nivegy – a Borok és Könyvek völgye, az első magyar Könyvfalu, valamint Érd mint különleges könyvturizmus-célhelyszín), de a könyvmentésre fordított idő túlnyomórészt por- és benzinszagú: papírdobozok ki- és bepakolásával, könyvek polcra rakásával, rendezésével és új tulajdonoshoz való útnak indításával telik. Persze mindig jóleső nyugtalanság fog el minden önkéntest, amikor komoly állományok jelennek meg (eddig hét nagyobb magánkönyvtári felajánlás anyagát és sok tucat kisebb adományt (kb. 4-5 ezer kötetet) szállítottuk a Jázmin u. 8. szám alatti őrzőhelyre. De két-

séggkívül a munka értelmét és igazi örömet az adja, amikor missziójuknak megfelelően tovább tudnak adni tematikus egységbe rendezett könyvcsomagokat. Az ezres nagyságrendet egy idősotthon könyvtárának felszerelése érte eddig el, és a Pukánszky Béla hagyatékából a balatoncsicsói Német Nagykönyvtárnak átadott kötetek. Óbudavár községnek a könyvszobrászattáborhoz biztosítottak „nyersanyagot”, kb. 1500 darabot. Kőres-taurálástól bőrgyógyászatig, afrikanisztikától horgolásig vagy reptérdizájning terjed a tematikus íve azoknak a könyveknek, amelyek esetében megkerestük a megfelelő befogadót, aki örömmel gyarapította ezekkel a darabokkal az állományát.

A könyvmentés koronaékszere mégis az, amikor „visszaszármaztatás” történik. A Jurisich Miklós Gimnáziumban őrzött községi bencés könyvgyűjteménybe négy, még 1951-ben elkönfiskált darabot sikerült visszajuttatniuk 2022 novemberében. Ezt megelőzően a csornai premontrei kolostorba kerültek vissza onnan hetven éve elhurcolt könyvek, kb. 25 darab. Az Árpád Gimnázium tanári könyvtárába egy onnan még régebb óta, nyolcvan éve hiányzó, klasszika-filológiai tárgyú kötetet juttattak el 2022 májusában, amelyet egy volt diákból lett kiváló ókortörténész ajánlott az iskolában tanító kedves görög-latin tanárának.

A legfrissebb tervek között egy kb. 2000 kötetes induló állományú különgyűjtemény építése szerepel „a pártállam könyvésze” címmel, és az egyesület havi egyalkalmas kulturális rendezvénysorozatot indít, amely a könyv művelődéstörténetének olyan elemeivel foglalkozik, amelyek az összegyűjtött állománnyal részben illusztrálhatóak.

Z. Karvalics László

Város és könyvtára Kulturális térfoglalás

A dunaujvárosi József Attila Könyvtár
50 éves fejlődéstörténete

Város lesz...?

Dunaújváros, az ország szocialista városainak egyike, létét az 1950-es évek iparosítási hullámának köszönheti. Néhány év alatt város épült a kukoricaföldek helyén. Az ideseregő, kezdetben barakkalakásokban, majd a gyárral együtt épülő város első Kocka-, Bivaly-házaiban elszállásolt városépítők, segéd- és szakmunkások, földművesek, „kétkezes elemek” (szerencse vadászok, prostituáltak, lumpenproletárok, a rendszer ellenségei, nemkívánatos értelmiségiek) számára rögtön megszerveződtek a közművelődés terei. Az építőmunkások, dolgozók könyvvvel való ellátása az első pillanattól fogva fontos volt, egy évvel az építkezések megkezdése után, a város első iskolájában kultúrotthon, közkönyvtár létesült. A városi könyvtár mellett működött, azzal párhuzamosan fejlődött, növekedett beiratkozott olvasók, kölcsönözhető kötetek számában a vasmű – számos letéti, üzemi könyvtárat működte – szakszervezeti könyvtára. Kezdetben összenyitott lakásokban működtek, majd miután a lakáskönyvtárakat kinőtték, a volt pártházba és az Építők útján lévő munkásszálló épületébe költözött a két, közel azonos olvasólétszámú, állományi nagyságú könyvtár.

A 60-as évek közepén készült egy könyvtári jelentés, mely a város korszerű könyvtári ellátását egy új könyvtárépület megteremtésében, a két könyvtár összevonásában és a közös – tanácsai és szakszervezeti – fenntartásban történő működtetésben látta. A terv megvalósulására csak évekkel később kerülhetett sor.

1974 – könyvtár születik. Kezdeti lépések, növekedés

A 70-es években kezdődött annak a komplex, az első elképzelések szerint könyvtárat, művelődési házat, színházat tartalmazó „kulturkominátnak” a tervezése, melynek nyomán 1974. november 4-én végül ünnepléses keretek között átadásra került a Munkásművelődési Központ és Könyvtár, a művelődési ház és a könyvtár épület-együttese. Az új intézmény széles skálájú feladatkörével, felépítésével, közös fenntartásával akkoriban az országban egyedülálló volt.

A városi és szakszervezeti könyvtári hálózat összevonásával létrejött könyvtár 42 munkatárssal, 150 ezer kötet könyvvvel, több mint ezer hanglemezzel, 362 db folyóirattal, újsággal, 500 ezer forintos beszerzési kerettel kezdte meg működését. Tágas terekkel, helyismereti kutatószobával, zenei részleggel várta olvasóit. Az állomány nagysága rohamosan nőtt. A város lakosságának 1/3-a könyvtártag volt, ez az arány a fiók- és letéti könyvtárak megszűnéséig, a rendszerváltásig változatlanul megmaradt.

1980-as évek – a fejlődés, érés, kiteljesedés időszaka. Több könyv, több olvasó

A magas beszerzési keretnek, a 14-16 ezres éves dokumentumgyarapodásnak köszönhetően az állomány a 80-as évek közepére 270-280 ezer kötetesre duzzadt.

Helyi vállalkozó támogatásával könyvköltészeti műhellyel, fénymásolóval gazdagodott a könyvtár.

A könyvtárhasználati, olvasói szokásokban változás történt, a zömében szépirodalmi könyvek olvasását, a négy heti rendszerességgel történő kölcsönzést felváltotta az időszakos, tanuláshoz, továbbképzésekhez kötődő könyvtárhasználat. A könyvállomány összetétele módosult, követve az igényeket, megnőtt a szakirodalom, a tanulást segítő irodalom aránya.

1989 és a 90-es évek – változások sora...

A rendszerváltástól, 1989-től a szakszervezet művelődést támogató tevékenysége fokozatosan megszűnt, megszűntek az üzemi letéti könyvtárak, a fiókkönyvtárak száma erősen lecsökkent, könyvállományuk a központi könyvtár raktáraiba, majd részben ajándékként határainkon túli magyar könyvtárak állományába került.

könyvtárak állományába került.

Magyarországon 1989-ben még gyermekcipőben járt a számítástechnikai eszközök használata a könyvtári munkában. A dunaujvárosi könyvtár az elsők között bekapcsolódott a folyamatba, így 30 évvel ezelőtt, a könyvtár 20 éves fennállásának évfordulójára időzítve, 1994. november 7-én elkezdődhetett a számítógépes kölcsönzés. A 90-es évek végén több szakaszban további számítógépekkel bővült a könyvtár hálózata. Olvasók számára használható

„A könyvtár
kollektívája
ennek a kiemelt
évfordulónak
felhajtóerejét
kihasználva
közösségi
stratégiaalkotási
folyamatban
vesz részt”

gépeket állítottunk üzembe, a NIIF program révén a világháló is elérhetővé vált.

1996-ban kettévált a művelődési és könyvtári feladatellátás, Dunaújváros közgyűlése, biztosítva a támogatói háttérét és a működés függetlenségét, József Attila Könyvtár Dunaújváros néven önálló intézményként alapította újjá a könyvtárat.

2000-es évek – könyvtár a világhálón

LINUX-alapú integrált rendszerre tértünk át, 2003-ra elkészült az új könyvtári honlap, ezen keresztül elérhetővé vált a teljes állományt feltáró elektronikus katalógus, a helytörténeti, kronológiai és irodalomtudományi adatbázis. Az internet térnyerése következtében megváltozott az információs közeg, megváltoztak az információszerezési, könyvtárhasználati szokások. Csökkent az olvasói létszám, az állomány gyarapodása mérséklődött. Elkezdődött a multimédiás CD-ROM-ok szerzeményezése. A személyes használat mellett nőtt a könyvtár távhasználat.

Közel múlt – útkeresés, arculatváltás. Táguló térben, változó szerepben

A könyvtári és helyismereti információszolgáltatásban egyre nagyobb teret nyertek az online elérhető tartalmak, digitalizált helyi újságok, dokumentumok. Kilenc, honlapunkon keresztül elérhető, zömében helyismereti adatbázist szerkesztünk. Legújabb, legsikeresebb adatbázisunk a helyi televízió (1984–2004) adásait feldolgozó médiatár.

A képi kultúra, az internet térnyerése, az infokommunikációs eszközök elterjedése, a szabadidős tevékenységeken belül az olvasás visszaszorulása, az olvasási nehézségekkel küzdő gyermekek számának emelkedése miatt a gyermekkönyvtárnak az olvasáskultúra kialakításában, a gyermekek olvasóvá nevelésében betöltött szerepe felértékelődik. Az olvasás megszerettetésére folyamatosan, mindig léteztek sikeres programjaink: Olvasni jól, Könyvfaló, ma

pedig az OlvasóPróba. Újdonság, hogy néhány éve a legkisebbekkel, a babákkal is foglalkozunk. A könyvek megszerettetését, a könyves környezethez való szoktatást nem lehet elég korán kezdeni!

Fotó: József Attila Könyvtár

A középiskolások olvasáskultúrájának fejlesztése, könyvtárhasználatra való nevelése felelősségteljes könyvtári feladat. A tinikkel időről időre megújuló keretekben foglalkozunk. A néhány éve létrehozott tinisarok, a fiataloknak szánt olvasmányok gyűjtőhelye, a korosztály társas kapcsolati igényeit kielégítve „közösségi tér”ként is működik.

A szakmai munka folyamatos megújításán túl a fizikai környezet átalakítása, modernizálása, újragondolása is folyamatosan napirenden van. A tavalyi év energiaellátási problémái ráirányították a figyelmet az 50 éves könyvtári épület energetikai hiányosságaira. A helyzet megoldására könyvtári kezdeményezésre, fenntartói támogatással napelem-fejlesztési program indult. Az első lépést már megtettük.

Könyvtár és közösség

A 2010-es évek közepétől nagyobb nyitottság, kezdeményezőkézség, határozottabb közéleti, társadalmi szerepvállalás figyelhető meg a könyvtár tevékenységében. Előtérbe kerülnek az oktatási, közművelődési kapcsolatokkal megvalósuló programok, a közösségépítő, helyi társadalomra vonatkozó, zöldkönyvtári, szociális szférát érintő törekvések, akciók. Közösségi szerepvállalásunk a legjobban szabadtéri Könyvtér rendezvényünkben mutatkozik meg, amikor a könyvtár falai közül a város főterére költözünk, színes kulturális programot kínálva a település lakóinak.

A könyvtárak érzékenyen reagáltak az elmúlt 2-3 évtized hatalmas információrob-

banása, technikai fejlődése nyomán kitáguló világ társadalmi és kulturális változásaira. Dunaújvárosban a helyi társadalmi közeg negatív tendenciái – a szocialista városfejlődés megtorpanása, a népesség elöregedése, az elvándorlás, gazdasági problémák, elszegényedés, létbizonytalanság – tovább nehezítették a helyzetet. Ahhoz, hogy talpon maradjunk, az átlagnál nagyobb fokú rugalmasságra, alkalmazkodóképességre, kreativitásra volt és van szükségünk.

Jelen, jövő...

Könyvtárunk sok tanulás, változás, fejlődési lépcsőfok után reményteljes 50. évébe lépett. A visszatekintés mellett előre tekintünk. Az eltelt időszak eredményeit számba véve, újra fel kell tennünk a jelenre és a jövőre vonatkozó kérdéseket. Hol tartunk ma? Honnan érkezünk, mit hoztunk magunkkal? Milyen adottságokkal, lehetőségekkel rendelkezünk? Mit vár el tőlünk a helyi közösség? Merre haladjunk tovább?

A könyvtár kollektívája ennek a kiemelt évfordulónak felhajtóerejét kihasználva közösségi stratégiaalkotási folyamatban vesz részt. A múlt eredményeit a jelen helyzettel összevetve a jövő feladataira készülünk. Könyvtárunk a társadalmi, gazdasági, technikai változásokkal együtt változott, változik. Szerepköre folyamatosan átalakul. Működésében állandó elem, hogy a helyi társadalomban, városunk kulturális terében meghatározó, kreatív, a változásokra gyorsan reagáló, karakteres, aktív szerepvállalással, szervezőerővel van jelen.

Tóth Éva

A könyv barátai határtalanok

A **Könyv barátai hálózat** két éve alakult meg azzal a céllal, hogy népszerűsítse és éltesse mindazt, ami Debrecenben a könyv, az irodalom és az olvasás hármában fogható össze. A kezdeményezés azóta kinőtte magát, jelenleg hatvan tagot számlál, és már határon túli tagokkal is bővült.

A hálózatot több biztos cölöpre is tudták építeni a városban, hiszen Debrecenben működik az ország legrégebbi nyomdája (ami egyben az ország legrégebben működő vállalata is), a Debreceni Református Kollégiumban évszázadok óta a magyar kultúra, a magyar irodalom kiemelkedő alkotóit nevelik,

a Debreceni Református Kollégium Nagykönyvtára pedig évszázadok óta a műveltség kincseinek őrzője. Szabó Magda, a város szülöttje az egyik legismertebb magyar névszerte a világon, regényei sok-sok ezer ember számára adták és adják meg az olvasás, az irodalommal találkozás örömét.

„A hálózatot több biztos cölöpre is tudták építeni a városban”

A több száz éves múltra visszatekintő irodalmi hagyományokra építve nyújtotta be pályázatát Debrecen városa 2022-ben az UNESCO Irodalom Városa címre, s bár ezt a címet nem nyerték el, de a városban létrejött egy olyan kreatív csapat – civilekkel, kulturális és oktatási intézményekkel, vállalkozásokkal, művészekkel –, amelynek tagjai azon kezdtek el gondolkodni, hogy miként lehet még tovább erősíteni a könyv, az irodalom és az olvasás kultúráját a városban. A közös gondolkodás során merült fel egy hálózat lehetősége, amely azokat a debreceni közösségeket fogja össze, amelyek a tevékenységeikben megjelenítik, érintik a város számára fontos közös értéket, amelyek a könyv, az irodalom és az olvasás hármásában foghatók össze.

A Könyv barátai hálózat indításának további célja a társadalmi felelősségvállalás erősítése, ennek jegyében segítik a belépő tagok együttműködését és innovatív kezdeményezéseit. A hálózat különlegességét az is adja, hogy a tagok nagyon különböző területekről érkeztek. A hat alapító tag (Alföldi Nyomda, Debreceni Pagony könyvesbolt, Főnix Rendezvényszervező Közhasznú Nonprofit Kft., Művészter Műhely Egyesület, Ady Endre Gimnázium, Volt egyszer kávézó) első közös programja 2022-ben egy közösségépítő céllal megszervezett piknik volt a Nagyerdei Parkban, ahol már újabb tagok is csatlakoztak a hálózathoz. Az indulás óta a hálózati tagságot egy magyar, illetve angol nyelvű matrica jelöli, melyet a tagok saját intézményük, központjuk épületén helyezhetnek el.

A kezdeményezést elindító Puskás István, Debrecen kultúráért felelős alpolgármestere egy korábbi interjújában hangsúlyozta, hogy az önkormányzat csupán ötletgazda, a hálózatban mediátor szerepet tölt be, nem felülről szerveződő és irányított kezdeményezésről van szó. Ahogy fogalmazott, abban bíznak, hogy idővel mindinkább ki fognak tudni vonulni a hálózat napi működéséből, és kívülről pályázatokat segíthetik azt.

A város 2022 végén meg is hirdette a hálózat tagjai számára a *Könyv útja* támogatási projektet, amelynek révén új, az irodalomhoz kötődő együttműködések születhettek a hálózat tagjai között. A kiírást több akkori aktualitás is adta, hiszen a következő év, 2023 fontos évfordulók sorát hozta a magyar irodalom, a deb-

receni kultúra számára, ekkor volt Petőfi és a Himnusz születésének kétszázadik, Csokonai születésének kétszázötvenedik és Borbély Szilárd születésének hatvanadik évfordulója. A szervezők innovatív, újszerű ötleteket vártak a microgrant (azaz kis volumenű) kiírás keretében. A beérkezett programterveket a hálózat tagjai maguk értékelték, s mivel a szavazás holtversenyhez vezetett (tizenhárom pályázat ugyanannyi szavazatot kapott), a könyvbarátok arra jutottak, hogy a pályázati alapon megosztoznak, így mind a tizenhárom irodalmi, könyves program megvalósulhatott.

A nyertes projektek között többek között volt helytörténeti vetélkedő, playback színházi előadás Csokonai és Szabó Magda művei alapján, olvasásnépszerűsítő programok, debreceni irodalmi emlékekhez kapcsolódó várostörténeti séta, iskolai illusztrációs pályázat, illetve olvasóverseny is.

„Az évszázados múltra visszatekintő Debrecen és Nagyvárad közötti kulturális kapcsolat ezzel még tovább tudott mélyülni”

A Könyv barátai hálózat a határokon is átível, hiszen 2023 elején tizenhárom nagyváradi taggal bővült a kezdeményezés. Az évszázados múltra visszatekintő Debrecen és Nagyvárad közötti kulturális kapcsolat ezzel még tovább tudott mélyülni. Az akkor csatlakozott tagok között van többek között a Várad folyóirat, a Bunyitay Vincze Könyvtár, az Illyés Gyula Könyvesbolt és a Nagyváradi Könyvmentők Egyesülete is.

2024 januárjában a hálózat tagjai Nagyváradon, a Bunyitay-könyvtárban találkoztak, ahol az év lehetséges együttműködéseiről egyeztettek, többek között egy újabb támogatási projektről, amelyben már a korábban csatlakozott nagyváradi tagok is részt vehetnek.

Lapunk megkeresésére Puskás István, Debrecen kultúráért felelős alpolgármestere a következőket nyilatkozta a Könyv barátai hálózat jelene és közeli jövője kapcsán:

„Az előző évek közösségépítő munkája mostanra beérett, már az önszerveződés fázisában vannak a hálózat könyvbarátai, mostanra kikristályosodott, hogy a tagok közül kik tudnak több energiát beletenni a közösség életébe, szerencsére ők húzzák, mozgatják a többieket is. Az idei évben is már számos remek együttműködés volt a tagok között, nemrég épp a költészet napja környékén is, ez természetesen annak is köszönhető, hogy a résztvevők a Könyv barátai hálózatban megismerkedhettek, összekapcsolódtak. A debreceni Déri téren, a Merengés című szobornál található Verskertet az idei költészet napján gyakorlatilag már a hálózat tagjai telítették meg programokkal, amelyekre iskolás csoportok, civil szervezetek látogattak el.”

A Könyv barátai hálózat határon túli bővüléséről Puskás István elmondta azt is, hogy a már csatlakozott nagyváradi tagokkal május közepén találkozhatnak egy közös pikniken, a Körös partján. A Debrecen és Nagyvárad közötti fizikai távolság miatt ott egy önálló sejt még nem született meg, majd hozzátette azt is, hogy a már belépett tagok a magyar irodalmat az ottani magyar közösség körében egyébként is éltetik, így ott már eleve van egy közösségi szellem és működési forma. Az alpolgármester úgy fogalmazott: „Célunk, hogy a két város működő közösségét majd összekössük a jövőben, az említett nagyváradi piknik is ezt a célt szolgálja majd.”

Végül azt is kiemelte, hogy a hálózatot segítő pályázati lehetőség idén is élni fog, ami részvételi költségvetési logikával működik majd, tehát a közösség tagjai döntenek majd el, hogy mire használják a támogatást.

A Könyv barátai hálózatról a Debreceni Literature weboldalon, a város irodalmi közösségének honlapján található az érdeklődők bővebb információt.

Szeifer Csaba

GENIUS LOCI. Átmenthető-e a hely szelleme az új Dózsavárosi Könyvtárba?

Dózsaváros Veszprém egyik leg-
régibb városrésze. Családi házak-
kal beépített, dimbes-dombos te-
rület, szűk utcácskákkal. Egykori
lakói betelepített jobbágysok, majd
iparosok. A völgyhíd felépüléséig
nehezen lehetett megközelíteni.
A mai napig jó értelemben vett fa-
lu, ahol az emberek ismerik és se-
gítik egymást. Talán Veszprém
legösszetartóbb közössége él itt.

„Talán Veszprém
legösszetartóbb
közössége él itt”

A városrész központjától néhány lé-
pésnyire található az Eötvös Károly
Megyei Könyvtár (EKMK) Dózsavárosi
Könyvtára. Az elődjének tekinthető
250 kötetes fiókkönyvtárat a megyei
könyvtár hozta létre 1958-ban. Két
évtel később már a Városi Tanács
intézményeként, majd 1961 őszétől
városi könyvtárként működött egy
nagyobb teremben, új bútorokkal,
3400 szabadpolcon tárolt kötetel.

1981-től az építők szakszervezete
Csatár utcai házában üzemelt kb. 20
ezer kötetes állománnyal, míg a kiseb-
bik házrész a nyugdíjasklubok hasz-
nálták. 1987-ben költözött a jelenleg
is használt, Szent István utcai épület-
be, ami a két világháború között épült
a Nemzeti Bank megbízásából. Erede-
tileg magas rangú budapesti tisztvise-
lők családjainak biztonságos elhelye-
zését szolgálta volna, azok esetleges
háborús kitelepítése esetén. Erre a
célra sosem használták, de máig meg-
található az udvarban egy jó állapotú,
föld alatti óvóhely. Az épületben hosszú
ideig óvoda működött. Sokaknak a szí-
véhez nőtt a ház, hiszen az idősebbek-
nek a gyerekeik jártak ide, a középko-
rosztály pedig itt volt ovis. Egyszer egy
idős hölgy jött vissza, aki évtizedekkel
korábban az emeleten levő szolgálati
lakásban töltötte a gyermekkorát.
Olvasóink nosztalgiával emlékeznek
ezekre az időkre, újabb és újabb törté-
neteket mesélnek az épülettel, a kerttel,
a még mindig meglévő homokozóval
kapcsolatban.

A könyvtár fenntartói gyakran cse-

rélődtek. 1993-tól hosszabb ideig a
Városi Művelődési Központ (VMK)
klubkönyvtárként működött, majd
2013-ban fiókkönyvtárként a megyei
könyvtárhoz került. Addigra lezajlott
ugyan egy energetikai korszerűsítés, de
a belső térben mintha megállt volna az
idő: régi bútorokkal, szedett-vedett
könyvespolcokkal, sérült parkettával,
piszkos falakkal találkozhattak az ol-
vasók. A megyei könyvtár egy NKA-
pályázatból elvégzett egy részleges
felújítást: a gyerekkönyvtárban rendbe
hozatta a padlót és kicserélte a polco-
kat, de a munkatervekben évről évre
ismétlődött az igény a lelakott, elavult
terek felújítására, a bútorok, berende-
zések cseréjére.

Dózsaváros közművelődése mindig
a könyvtárhoz kötődött. A VMK-s idők-
ben a könyvtárosok és művelődésszer-
vezők közösen dolgoztak az épületben.
A nyugdíjasklubokkal és a Dózsavárosi
Baráti Körrel is szoros együttműködés
alakult ki, az emeleti teremben tartják
az összejöveteleiket. Ők is hallatták
a hangjukat: a Dózsavárosi Tanács
ülésein és a képviselői fogadóórákon
számtalanszor elhangzott, hogy kinőt-
ték a termet, hogy szükségük lenne egy
konyhára, és hogy az idősebbek elma-
radnak, mert nem tudnak fellépőzni
az emeletre. Ennek a bátor és össze-
tartó közösségnek, főként a Dózsavá-
rosi Baráti Kör lobbizásának, no meg
az elnyert Európa Kulturális Fővárosa
(EKF) cím együttesének köszönhetően
valósulhatott meg a könyvtár teljes
átépítése.

2022 júliusában kezdődött a könyvtár felújítása, és 2023. május 22-én nyitotunk ki újra. Az építkezés ideje alatt olvasóink beiratkozási díj nélkül használhatták az EKMK többi könyvtárát. A 15 ezres állományt a fűtetlen raktárhelyiségből a szintén átalakítás alatt álló megyei könyvtárba kellett átköltöztetni.

Az építkezés közben kidőlt válaszfalak vagy az alap nélküli hozzáépítések sem gyorsították a munkát. A nehézségek ellenére a tíz hónapos zárvatartás után egy valóban 21. századi, 346 négyzetméteres könyvtár jött létre, mely a három légkondicionált térben praktikus, trendi bútorokkal várja a látogatókat. A lift beépítésével akadálymentessé vált az emeleti rendezvényterem, ami mellé konyha és öltöző is került. A régi kazánház helyén egy otthonos folyóirat-olvasó kuckót alakítottunk ki, kívül pedig egy motoros napárnyékolóval ellátott terasz épült.

Mennyire vonzó az új könyvtár? Látogatóink egyértelműen pozitívan nyilatkoznak a változásról, szívesen használják a felújított könyvtárat. Szinte nincs már üres fal, annyi képet, foltvarrásos munkát és szobanövényt kaptunk a könyvtárat magukénak érző látogatóktól. Látványosan nőtt olvasóink száma, fél év alatt 38 százalékos volt a növekedés. Mit teszünk érte, hogy meg is maradjanak? Heti négy órával bővítettük a nyitvatartást, egy nap kivételével 18 óráig várjuk látogatóinkat. Hosszú idő óta a kölcsönzés a legkedveltebb szolgáltatás, ezért nagyon figyelünk az állomány fejlesztésére. Emellett elengedhetetlen a betérők udvarias kiszolgálása. Mint a kis könyvtárakban általában, itt is fontos a személyesség, a családi hangulat. Kutyabarát könyvtár vagyunk, így olvasóinknak négy lábú társaikat sem kell otthon hagyniuk.

„Mint a kis könyvtárakban általában, itt is fontos a személyesség, a családi hangulat”

A pandémia idején főként a gyerekek maradtak távol, pedig jelenlétük egyben a könyvtár jövőjét is biztosítja. Mesekeddjeinkkel, szünidei foglalkozásainkkal igyekeztünk őket visszacsábítani. A kéthetente megtartott Mesekeddeken élő meséléssel, pápírszínházi előadással vagy diavetítéssel és a témához kapcsolódó kézműves-foglalkozással várjuk a családokat, gyerekeket. Ennek a népszerű sorozatnak köszönhetően már kialakult egy kis közösség is.

A 14 év alatti gyerekek már olvasóink 33 százalékát teszik ki. A rendezvénytermünket heti rendszerességgel használják a nyugdíjasok és a baráti kör, itt próbál esténként a Séd-Party zenekar, van jóga, örömtánc, Bölcsék Kávéháza, tehát maradt a kettő az egyben – közművelődés és könyvtár – funkció! A rendezvénytermünk méltóvá vált színvonalas kiállítások rendezésére is, több telt házaskiállítás megnyitónk volt már.

Szeretnénk minden részletében zöldkönyvtárrá válni. Itatjuk a madarakat, az egykori homokozóban paradicsomot, fűszernövényeket, mézelő virágokat nevelünk. Játszóházainkban a már meglévő és használt alapanyagokból dolgozunk, szelektíven gyűjtjük a hulladékot, a takarítás a fertőtlenítésen kívül környezetbarát sze-

rekkel történik. Az olvasóteraszunkat igyekszünk hívogatóvá tenni, hogy kikapcsolódni, dolgozni, tanulni és rendezvényeket tartani egyaránt lehessen a „természetben”. Könyvtári pikniket tervezünk környezet- és természetbarát programokkal, növénycserével. Régi álmunk a könyvtár udvarának adottságait kihasználva egy valódi zöldsziget létrehozása, ami most elérhető közelségbe került.

Dózsaváros lakosságának összetétele is változik, egyre több fiatal költözik a városrészbe, és rendszeresen térnek be szülők, nagyszülők kicsi gyerekekkel, akik főként játszóhelyként használják a könyvtárat. Figyelnünk kell ezekre az igényekre: több három év alattiaknak való játékkal, babakönyvek, lapozók bővebb választékával, neveléssel kapcsolatos irodalom beszerzésével igyekszünk őket marasztalni és olvasóvá tenni.

Mi sem mutatja jobban, hogy olvasóink otthon érzik magukat nálunk, mint hogy a gyerekkönyvtár ajtaja előtt nemcsak a gyerekek, hanem olykor az anyukák is ledobják a cipőjüket, mielőtt bekucorodnak az olvasófotelba, pedig soha senki nem mondta, hogy le kell azt venni! Vajon sikerült átmentenünk a hely szellemét?

Juhász Judit

RÉGI

ÚJ

10

éve épülő bizalom

Tíz év, több mint 150 ezer kilométer, évről évre több ellátott település, több száz aktív olvasó, megannyi program és egyéb foglalkozás, valamint ezernyi élmény és emlék fűződik ehhez a bibliobuszhoz (is), melyekből meríteni nem nehéz, választani annál inkább. A pécsi Csorba Győző Könyvtár könyvtárbuszos munkatársai az intézmény idén tízéves 2-es számú könyvtárbuszának működési tapasztalatait foglalták össze.

Az intézmény 2010-ben átadott, 1-es számú könyvtárbuszának működési tanulságai, a nemzetközi könyvtárbuszos találkozók (pl. Maribor, Kapronca) által megszerzett tapasztalatok összegzése után adta be pályázatát egy új könyvtárbuszra a Csorba Győző Könyvtár, melynek eredményeképpen 2014-ben útnak indulhatott

Baranya vármegye útjain a 2-es busz is. Indulásakor 28 településre látogatott, ami az évek során gyarapodott, 2024-ben 33 település olvasói igényeit szolgálja ki. Amit már a tervezésekor tudni lehetett, hogy a könnyebb közlekedés és parkolás miatt le kell mondani a nyerges vontatós konstrukcióról, és egy kéttengelyes szóló buszt kell majd berendezni, kétezer darab dokumentummal.

Küldetését tekintve ugyanazzal a céllal vágott bele a váltásban dolgozó két könyvtáros és a két gépkocsivezető a feladat ellátásába, hogy Baranya olyan aprófalvas térségeiben nyújtson korszerű könyvtári szolgáltatásokat, ahol nincs telepített könyvtár. Vagy éppen volt, de senki nem használta, aminek számos oka lehetett, kezdve az elégtelen infrastruktúrális feltételektől a szakképzettséggel nem rendelkező munkaerőig.

A változások folyamatosan nyomon követhetőek voltak az évek során, a korábbi tapasztalatok azt mutatták, hogy bővíteni kell a számítógépek számát a járművön, viszont ezek ma már sokkal kevésbé kihasználtak. Ugyanígy eltűnőben van az érdeklődés a DVD-k iránt, bár ezzel párhuzamosan a több hátrányos helyzetű településre látogató másik könyvtárbuszon továbbra is van rá kereslet. Az állomány optimális nagyságára ma már inkább háromezer darabot mondanánk. A legalapvetőbb és legegyszerűbb (kölsönzés, nyomtatás, fénymásolás, ügyintézés) könyvtári szolgáltatás igénybevétele az aprófalvas baranyai településeken

léseken a havi kétszeri másfél-két óra szolgáltatási idő elegendő, de a komolyabb törzsközönsséggel rendelkező településeken – főleg ott, ahol még óvoda és iskola is van – kevés, illetve párhuzamosan nem megvalósítható egy csoport fogadása és a lakosság kiszolgálása.

A településeken kulcsfontosságú a bizalom kiépítése, a könyvtárbusz által nyújtott szolgáltatások megismertetése a lakossággal, ami – akárcsak egy egyszemélyes fiókkönyvtár esetében – bőven túlmegy a kölcsönzések lebonyolításán. A mai napig vannak olyan ellátott települések – és ez nem túlzás –, ahol a falubeliek egy része csak és kizárólag akkor találkozik a másikkal, amikor kölcsönözni jön. Ilyenkor abban a másfél-két órában az elmúlt két hét eseményei is kibeszélésre kerülnek. A könyvtárbusznak ezt a (kis)közösségi szervező lehetőségét már megtapasztaltuk az 1-es buszon is, nem volt nehéz adaptálni a 2-es buszra, főleg úgy, hogy a jóízű beszélgetésekhez egy kényelmes kanapé is hozzájárul. Sokszor jellemző, hogy hosszú és nehéz út vezet ahhoz, hogy aktív tagokká váljanak a településeken élők, de a fordítottja is igaz ott, ahol már korábban is igény volt arra, hogy kisebb-nagyobb mennyiségben érkezzen a friss irodalom.

A könyvek nem lettek olcsóbbak az elmúlt években, így azt bátran kijelenthetjük, hogy azok rengeteget spóroltak, akik kéthetente igénybe vették a szolgáltatást. Hatványozottan érvényes ez azokra a szülőkre, akik több gyermekkel érkeznek, és

alkalmanként 20-30 könyvvél távoznak. Ők azok, akik rendszerint sokat is igényelnek, hisz a gyermeke(i)k érdeklődésének fókuszja hétről hétre változhat. Ezeknek a kívánságoknak mindig igyekszünk eleget tenni, részben erre a segítőkész attitűdre épül az a bizalmi rendszer, ami régóta megvan az olvasók és a könyvtáros kollégák között.

Lényeges minőségi változás összességében a baranyai utakon nem történt az évek során, eltekintve egynéhány tényleg igen sürgető aszfaltozástól vagy a főutak javításától. Az eltelt tíz év alatt felszínre kerültek ennek a speciális ellátásnak a pozitívumai és negatívumai is. A lakosok körében hangsúlyossá váltak a kényelmi és időmegtakarítási szempontok, hisz egyre több szolgáltatás érhető el a kistélepeleken négy kerék útján (mobil posta, élelmiszerbolt, kormányablak). A könyvtárbusz is ennek egy kis szelete, ami teljességgel ki tudja szolgálni a kistélepeleken élők igényeit, de látjuk a határait is, hiszen nagyobb rendezvény, esetleg képzés lebonyolítására már nem alkalmas. Szerb, szlovén és horvát kollégáink fenn tarthatósági szempontból egy hagyományos busznál kisebb, de mégis tágas ha-

„Kulcsfontosságú a bizalom kiépítése, a könyvtárbusz által nyújtott szolgáltatások megismertetése a lakossággal”

szongépjárművekkel bővítik/váltják ki saját flottáikat, utóbbi típusú jármű működésére itthon is van példa, ilyen irányú – bár közösségi tér funkcióvesztéssel járó – elmozdulás megoldás lehet a jövőt illetően.

A külföldi, főleg szlovén és horvát könyvtárbusz-találkozók különleges helyet foglal-

nak el szívünkben, nemcsak azért, mert több alkalommal adhattunk elő már a hazai könyvtárbuszok működéséről, vagy mutathattuk be az olyan ötleteinket, mint a könyvtárbuszokon megvalósított szabadulósobás játékok, hanem mi is inspirálódhattunk más könyvtárak tapasztalataiból. Büszkéek vagyunk arra is, hogy az elmúlt évtizedben Pécsen két nemzetközi könyvtárbusz-találkozón is fogadhattuk hazai és külföldi kollégáinkat, és megismerhettük, illetve megvitathattuk a bibliobuszok sajátos szolgáltatásainak lehetőségeit.

Bízunk abban, hogy jó néhány évig mégis ki tudjuk majd szolgálni a minket körülvevő, folytonosan változó környezetben Magyarország egyik legelmaradottabb térségében élő olvasóinkat.

Nagy László: Már hetedik éve dolgozom a könyvtárbuszokon, javarészt a 2-esen. Az általunk átadott s közben sokszor kapott élmények, tudás és segítség körforgása szinte állandó ebben a munkakörben. A rengeteg olvasó az évek alatt idegenből ismerőssé, néha barátta is válik. Egy idő után nehéz erre a feladatellátásra szimpla munkaként, elvégzendő feladatként gondolni, inkább hivatássá, személyes küldetésé válik számunkra.

Farkas Fruzsina (2014-től 2017-ig volt könyvtárbuszos könyvtáros): Különleges érzés visszagondolnom a 2-es könyvtárbuszra, hiszen amikor azt mondják, hogy válogass össze kétezzer darab dokumentumot egy újonnan felépített könyvtárbuszra, aminek az építésének folyamatát te is végigkísérhetted, aztán később te leszel az első, aki a településen bemutadod a szolgáltatásokat, és ezzel, megkockázatom, jó néhány olvasónál megalapozhatod a könyvtárhasználatot. Hogy mennyire bizalmas kapcsolat alakul ki könyvtáros és olvasó között, az egyik kedves emlékem is megmutatja. Egy nagyon aktív és támogató településen történt, amikor az egyik kedves olvasó megérkezett az óvodás és a kb. kéthetes gyermekeivel. Kérdeztem, hogy segíthetek-e (gondoltam, segítek könyvet választani a nagyobb fiúval). Ehelyett az édesanya a kezembe adta a kéthetes kisfiát (teljes bizalommal), hogy amíg keresgél, dajkáljam. Azóta is nagy szeretettel gondolkodom a családra.

Csobán László – Nagy László

Fotók: Csobán György Könyvtár

Fotó: Khashayar Kouchpeydeh

Miért van szükség könyvekre a börtönben?

„Az irodalom
és a költészet
képes
pozitívan
hatni
a személyiség
és a szociális
készségek
fejlesztésére,
így fontosnak
tartanám
e terület
fejlesztését és
fenntartását”

A börtönkönyvtárak célja az lenne, hogy börtönrácsokon túli világot nyissanak meg azzal, hogy lehetővé teszik a fogvatartottak számára, hogy könyveket válasszanak az érdeklődési körüknek megfelelően, szervezett programokon vehessenek részt, élvezzék mások társaságát, vagy egyszerűen csak pihenjenek egy biztonságos és barátságos környezetben. Ez segíthet a fogvatartottaknak abban, hogy egy időre elfelejtsék a börtönélet rideg valóságát egy különben rendkívül korlátozó és szabályozott környezetben. A börtönkönyvtárak fontos szerepet töltenek be mint oktatási, információs, kulturális és szabadidős találkozási és tanulási terek az egész börtönközösség számára. A releváns forrásokhoz való ingyenes hozzáférés biztosítása kulcsfontosságú a fogvatartottak személyes fejlődése, jóléte és végső soron rehabilitációja érdekében. A biztonsági kérdéseket figyelembe véve a fogvatartottaknak ugyanolyan minőségű könyvtárat kellene tudniuk használni, mint bármelyik szabad polgárnak.

A könyvtarak.hu
2019-es statisztikája
szerint 19 börtönkönyvtár
működik jelenleg
Magyarországon.

A nyolc éven át börtönben végzett irodalomterápiás munkám tapasztalata azt mutatta, hogy egy börtönkönyvtár akkor tud jól működni, ha több oldalon is van legalább egy lelkes személy, aki szívén viselni az állomány és az olvasók sorsát is. Az irodalom és a költészet képes pozitívan hatni a személyiség és a szociális készségek fejlesztésére, így fontosnak tartanám e terület fejlesztését és fenntartását.

A büntetés-végrehajtási intézeteknek általában kevés forrása marad új könyvek vásárlására, így az állomány bővítésére adományozással van lehetőség – ennek hátránya a sokszor elavult dokumentumok megjelenése –, valamint egy szoros kooperáció létrehozásával a városi vagy megyei könyvtárral. 2017-ben például a Győr-Moson-Sopron Megyei Büntetés-végrehajtási Intézet együttműködési tervről nyilatkozott a Dr. Kovács Pál Megyei Könyvtár és Községi Térrel és az Országos Széchényi Könyvtárral. A közös munka célja a köz számára is elérhető digitalizálás.

Egy ilyen jellegű projekt nem csak a könyvtáros kollégák számára szabadít fel időt és energiát, de a fogvatartottak lelki és mentális egészségére is pozitívan hat: változik az időérzékelés, hasznosnak érezhetik magukat, fejleszthetik digitális készségeiket – melyek szabadulásuk után kifejezetten hasznos tudásnak bizonyulnak.

A büntetések és az intézkedések végrehajtásáról szóló több törvénnyel módosított 1979. évi 11. törvényerejű rendelet (Bv. Kódex) 40. § (2) bekezdése szerint lehetőséget kell biztosítani az elítélteknek a művelődésre. A szabadságvesztés és az előzetes letartóztatás végrehajtásáról szóló 6/1996. (VII. 12.) IMrendelet (Bv. Szabályzat) 75. § (1)-(2) bekezdése alapján az elítélt – a háziarendben előírtaknak megfelelően – jogosult szabadidejében az intézet által biztosított művelődési programokon részt venni. A Bv. Kódex 36. § (1) bekezdés m), n) pontjai, a 118. § (1) bekezdés e) pontja a fogvatartottak művelődéshez való jogát is a büntetés-végrehajtási intézet lehetőségeihez köti. A Bv. Kódex 38-40. paragrafusai előírják, hogy biztosítani kell-e tevékenységeket, de erre nincsenek kidolgozva kellően részletes szabályok. Az új európai börtönszabályokról szóló 2006. évi 2. sz. ajánlás 27. szabályának (6) bekezdése előírja, hogy kulturális tevékenységet és időtöltést is fel kell ajánlani a fogvatartottak számára, és amennyire lehetséges, nekik maguknak is részt kell venniük a szervezésben.

Magyarországon jelenleg 33 büntetés-végrehajtási intézet működik, melyekben 2019-ben összesen 16 334 elítéltet tartottak fogva. A könyvtárosok pedig általában a fogvatartottak közül választódnak, vagy egy reintegrációs tiszt vállalja a feladatot. Minden büntetés-végrehajtási intézet rendelkezik könyvtárral, amelyben politikai, szépirodalmi, természettudományos és szakkönyvek állnak a fogvatartottak

rendelkezésére (Büntetés-végrehajtási Szabályzat 240-242. §-a alapján).

A legnépszerűbb dokumentumok a tankönyvek, a verseskötetek, a krimik és az ismeretterjesztő könyvek.

A nevelésnek két alapvető formáját határozták meg: az egyéni és a csoportos nevelést. Az egyéni nevelés célja, hogy az elítélt felismerje hibás nézeteit, befolyásolja erkölcsi nézeteit, és azokat helyes irányba terelje. A csoportos nevelés célja az elítéltek közösségi érzésének és a felelősségtudatuk fejlesztésének erősítése. Népszerűek a volt fogvatartottakból lett írók, közszereplők (Tóásó Előd, Kaiser Ede, Ambrus Attila, Stohl András, VV Aurelio) alkotásai, interjúi. Ennek oka leginkább az, hogy a börtön világa tabuként kezelt, és ha az illetékes állami vagy társadalmi intézmények nem szolgáltatnak elegendő és releváns információt erről a világról és sajátosságairól, a társadalom érdeklődéssel fogadja az elítéltek tapasztalatait.

Vitatott kérdés, hogy az általános kultúra minden megnyilvánulását be kell-e juttatni a börtönökbe, hiszen valamikor minden fogvatartott szabadulhat (hacsak nem tényleges életfogytiglanira ítélték). Nem észszerű az elítéltektől elzárni azokat az információkat, amikre szükségük lehet a szabadulás után (például a szocialista időszakban nem használhattak forgalomban lévő pénzürmeket és papírpénzt). Továbbá nem jó felfogás ezt a speciális intézményt szigetként értelmezni, hiszen a börtönbe bekerült személyek többsége idővel visszatér a társadalomba. Ebből kifolyólag nem mindegy, hogy az elzárás ideje alatt

milyen ingerek érik őket, hogyan bánnak velük, és ebből mit fognak visszaadni a befogadó közegnek.

A reformpedagógia már a 19. században felismerte, hogy az irodalom élményszerű befogadása fejlesztő hatással van a befogadóra. Minden szocioterápiás és művészetterápiás foglalkozás a résztvevők „érzékenyítését” tűzi ki célul, annak reményében, hogy sikerül javítani azokon a részen vagy teljesen hiányzó készségeken és képességeken, amelyek az elítélteknek a társadalom számára elfogadható formában gyakorolt életviteléhez és egy egészséges személyiséghez szükségesek. A börtön munkatársai is felismerték a művészetterápiákban rejlő lehetőségeket, a Váltó-sáv Alapítvány is rendszeresen szervez workshopokat, konferenciákat, ahol a börtön személyzetét is fejlesztik, valamint a fogvatartottaknak is szerveznek különböző művészetterápiás programokat.

Csorba-Simon Eszter

„A börtönkönyvtárak fontos szerepet töltenek be mint oktatási, információs, kulturális és szabadidős találkozási és tanulási terek az egész börtönközösség számára”

Fotó: Kiss Violetta

dr. Németh Katalin előadása

Szakkönyvtári seregszemle: terítéken a könyvtár- és információtudomány legújabb fejlesztései

A Központi Statisztikai Hivatal Könyvtár és a Magyar Könyvtárosok Egyesülete Társadalomtudományi Szekciója közös szervezésében immáron kilencedik alkalommal rendezte meg a Szakkönyvtári seregszemlét. A konferencia előadói ismét releváns témákban ismertették a könyvtár- és információtudomány legújabb fejlesztéseit.

A szakmai nap délelőttje az intelligens katalógusokról szólt, illetve arról, hogy mi lehet a könyvtárak szerepe a digitális publikálásban és a folyóiratok megújításában.

Garamvölgyi László a ELTE Egyetemi Könyvtár és Levéltár innovatív digitális átállásáról számolt be, amelynek eredményeként többek között létrejött az ELTEfind katalógus. Előadásában beszélt az ELTE Könyvtári WebApp-járól is, amely a kari könyvtárak számára is elérhetővé tett, mobilalkalmazásokra szánt könyvtári webalkalmazás. Az applikáció kiváltja a papíralapú olvasójegyet, és számos további szolgáltatást is kínál. Parti Ádám az Országgyűlési Könyvtár Primo katalógusának új funkcióit szemléltette. Az egyik újítás az OPAC-Plus discovery katalógusszolgáltatás, amelyet igénybe véve a felhasználó hozzáférhet az előfizetett/nem előfizetett adatbázisok, illetve az Open Access adatbázisok rekordjaihoz; a másik a Rapid-kéréssel történő, a nem teljes szövegek digitális másolatának beszerzésének lehetősége. Ezek az e-szolgáltatások a kutatástámogató szakkönyvtári munkát és az olvasószolgálati tevékenységet bővíti. Takácsné Bubnó Katalin előadása az elsőként a Debreceni Egyetem könyvtárában bevezetett UDiscover Summon katalógusról adott áttekintő beszámolót, amely egyetlen felületen teszi kereshetővé a teljes gyűjteményt, az előfizetett elektronikus és a könyvtár által előállított saját digitális tartalmakat, és azonnali elérhetőséget biztosít a különböző szolgáltatásokhoz (kölcsonzés, e-kölcsonzés, irodalomkutatás, tudásmetria).

A második szekció a könyvtárak szerepét vette górcső alá a digitális publikálás és folyóiratok megújítását illetően. A témában elsőként Szeifer Csaba az 1992

és 2021 között megjelent Könyv, Könyvtár, Könyvtáros (3K) könyvtári lapról tartott előadást, ami Háromká néven 2023-ban indult újra.

A folyóirat új, modern külsőt kapott, jelenleg digitális verzióban, kulturális magazin formájában közöl írásokat könyvtárszakmai témákban. Holl András előadásában azt a kérdést járta körül, hogy hol érdemes a hazai kutatóknak publikálni a személyes karrierjüket és az intézményi célokat figyelembe véve.

A délutáni ülés első szegmense a könyvtárak átalakuló tereit mutatta be. Szendi Attila a Miskolci Egyetem könyvtári tereinek és szakmai feladatainak megreformálásáról számolt be. Ez nemcsak a könyvtár fizikai (adatvizualizációs olvasóterem kialakítása) mivoltát, hanem a hagyományos könyvtári funkcióit (tudományos adatforrástár kiépítése, digitális eszközök használata) is érintette. Szöllősy Gabriella a 150 éves Néprajzi Múzeum Könyvtárának teljes körű modernizációját mutatta be, amely során az új épületében széles körű, akadálymentes, mindenki számára elérhető szolgáltatásokkal, továbbá digitalizált és elektronikus hozzáférhető kiadványokkal várja az olvasókat. A múzeumi könyvtár mellett a Budapesti Gazdasági Egyetem bibliotékája is vadonatúj, okosépületet kapott, amelynek elkészülését Korom Szilvia Anett mutatta be. Az intézmény egy multifunkcionális, fenntartható, akadálymentes, valódi 21. századi közösségi felsőoktatási könyvtár jöhetett létre.

Utolsó témakörként az innovatív képzési programok és stratégiák kerültek terítékre. Dr. Németh Katalin az ELTE modernizált

könyvtárosképzéséről beszélt, amely újszerű és változatos, mivel gyakorlati oktatást is tartalmaz, melyben a külső helyszíneken tartott órák is segítik a leendő könyvtárosokat. A konferencia záróelőadását tartó Várnai-Vigh Adrienn Erzsébet a Szegedi Tudományegyetem e-learning tantárgy oktatásának nehézségeibe nyújtott betekintést (túljelentkezés, óraütközések, tanterem méretének problematikája). Az egyetemi kurzus oktatók célkitűzése, hogy egy olyan „szerszámosládát” adjanak a hallgatók kezébe, amely megfelelő eszköztárat biztosít számukra a tanulmányaik során. Az SZTE-n sikerült megvalósítani egy kifejezetten modern, felhasználóbarát kurzust a könyvtárhasználat-oktatás részeként, ami példaértékű lehet minden egyetem számára.

A konferencia részletes programja és az előadások felvételei ITT elérhetők.

**Izer Janka, Heinczné Oszkai Judit, Millich Dóra, Révhegyi Gabriella, Tóth János Márk.
Szerk.: Millich Dóra**

„A konferencia előadói releváns témákban ismertették a könyvtár- és információtudomány legújabb fejlesztéseit”

Mit tehetünk a kiégés ellen

„Köszönöm, jól vagyok!” címmel rendezett szakmai napot a szegedi Somogyi Károly Városi és Megyei Könyvtár. A program nagyelőadása és tréningjei arra keresték a választ, hogy mit tehet a könyvtáros a stressz, a kiégés és a motivációhiány ellen.

„Sokak fejében még mindig az a sztereotípiát él, hogy a könyvtárosok munkája csendes, nyugodt és csupán olvasgatnak” – mondta köszöntőjében Sikaláné Sánta Ildikó intézményvezető. Megemlítette azt is, hogy a könyvtár manapság már sokszor mentálhigiéniai terápia helyszíne is, hiszen az olvasók számos esetben élet-helyzetükhöz kapcsolódó személyes problémáikat is megosztják a könyvtárosokkal, akik meghallgatják őket, igyekeznek segíteni, miközben ők is megélik saját nehézségeiket. A kezeletlen helyzetek elvezethetnek egészen a stresszig vagy akár szélsőséges esetekben a kiégésig. A könyvtárosoknak is védekezniük kell, meg kell ismeriük az önvédelmet nyújtó belső folyamatokat, ebben is segíthetett a résztvevőknek az egész napos szakmai program.

Tölgyesi-Nagy Klára tréner, családterapeuta tartotta a nap nagyelőadását, amelyben beszélt a humán szektorban dolgozók mindennapi nehézségeiről, a kiégés (burnout) tüneteinek felismeréséről, annak megelőzéséről. Kiemelte, hogy a fogalom 10 évvel ezelőtt még a 40-es korosztály témája volt, ma már a huszonéveseknek is megjelenik a burnout. A minket körülvevő világ, a társadalmunk eseményeinek hatásai és a személyes adottságok együttesen járulhatnak hozzá a kiégés megjelenéséhez. Miként lehet ezt felismerni? Tölgyesi-Nagy Klára szerint amikor azt kezdjük észlelni, hogy munkatársunk frusztrált, elcsendesedik, nem beszél, akkor ott már komoly a gond, a végső fázis a deperszonalizációs szint lehet, amikor teljes lesz az egyén szétesettsége. Ilyen esetekben a munka állandó nyomása miatt, a kiégés következtében

az emberi psziché, védve az idegrendszert a folyamatos stressztől, úgy reagál, hogy kialakítja a teljes elidegenedést, a munkáról való érzelmi leválást. Az ilyen helyzetek megelőzésére fontos, hogy merjünk változni, legyenek reális céljaink, biztosítsuk magunknak a kötelező enidőt, amíg megvan a közösségeink, védettségünk is van. Fontos az önismereti munka, ebben segíthet akár az írás vagy a művészet, de a természet közelsége, az erdőterápia is sokat adhat, ha el tudjuk fogadni ezeket. Az egyensúly visszaállítására a lélek mellett természetesen nagyon fontos a testünk szerepe is. Ilyenkor jól jöhet a mozgás, a sport, a tánc, a jóga vagy akár egy-egy túra. Az elméleti előadás után négy témában tartottak tréningeket a meghívott szakemberek. A résztvevők elsajátíthatták a hatékony időgazdálkodás módszereit, a különböző stresszkezelési technikákat, ismerkedhettek a generációs

különbségekkel, azok jellemzőivel, és arról is tanulhattak, miként lehet asszertíven kommunikálni a könyvtárban.

Szeifer Csaba

„A könyvtár manapság már sokszor mentálhigiéniai terápia helyszíne is”

Fotó: Somogyi Károly Városi és Megyei Könyvtár

Design thinking könyvtáraknak

Lehet-e izgalmas a szolgáltatásfejlesztés? Lehet-e játékosan megoldani egy szakmai feladatot? Ki lehet-e tágitani szűkös lehetőségeinket, és lehetséges-e a valódi használói igényekre a legjobb válaszokat megtalálni? A design thinking módszer és eszköztár ezekre a kérdésekre igennel válaszol.

Miért érdemes kézbe venni a kiadványokat és alkalmazni a design thinking eszköztárat?

A design thinking számomra azoknak a módszereknek az átgondolt egymásutánosságát jelenti, amelyek ötvözik a tényeken és adatokon, valamint az intuíción és kreativitáson alapuló szolgáltatásfejlesztést, és amelyek magukban hordozzák a valódi használói igényekre való reagálás lehetőségét.

Magában a módszerben számos olyan ismerős elem található, amelyet a könyvtárak jelentős része jelenleg is alkalmaz már a mindennapokban. Ilyenek például a használói igények megismerésére tett törekvések, az ötletbörze vagy a csapatmunka. Új és izgalmas megoldás lehet viszont a vizualizáció, vagyis annak kipróbálása, hogy a szavak helyett néha célravezetőbb egy egyszerű, de frappáns ábrázolás. Izgalmas kísérletezésre hív az úgynevezett prototípusalkotás is. A munkatársak által egyszerű anyagokból megalkotott prototípusok arra szolgálnak, hogy fejlesztési tervünket a végleges megvalósítás előtt kísérletezéssel finomíthassuk, de ez a módszer arra is

kiválóan alkalmas, hogy elővarázsolja a munkatársakban megbújó kreativitást, valamint segítse a használók számára a tervezett szolgáltatás átélhetőségét, befogadhatóságát. A kiadványok valódi újdonságtartalma azonban az a szemlélet, amely arra biztat, hogy merjük tágabban látni a minket körülvevő világot, saját véleményeinken túl észrevenni, sőt kíváncsian kutatni más nézőpontokat. Az intuíción és a kreativitás aktiválása, saját határaink kitágítása, a csapat, a közösség erejének megtapasztalása nemcsak új, a használók bevonásával az ő valódi igényeire alapozott szolgáltatások létrehozását eredményezhetik, hanem egy összecsiszoltabb, magabiztosabb, toleránsabb és nyitottabb munkatársi közösséget is.

A lendületes stílusú, jó gyakorlatokat és esettanulmányokat is tartalmazó kiadványok segítségével olyan új, más területeken is alkalmazható készségekre tehetünk szert, mint például az interjúkészítés, a történetmesélés vagy egy kutatási projekt megtervezése és lebonyolítása.

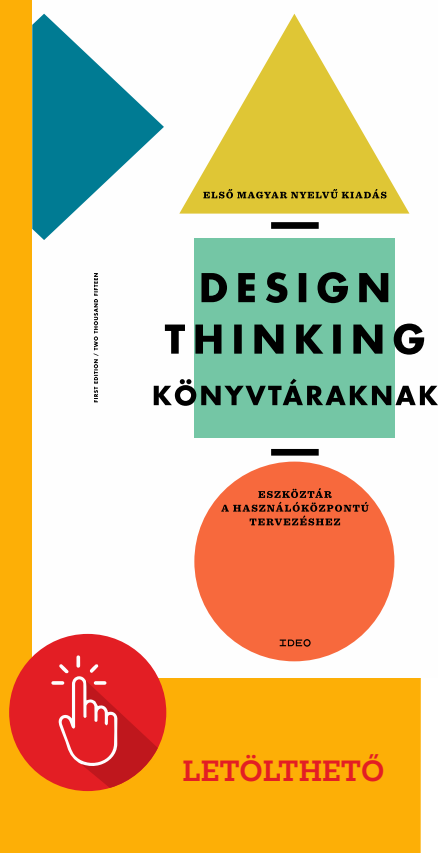
Ajánlom a kiadványokat tehát mindazoknak a kísérletező és nyitott könyvtárosoknak, akik készen állnak kilépni komfortzónájukból, nem félnek tágitani saját határait, törekednek megismerni használóik valódi igényeit, annak érdekében, hogy csapatukból és meglévő lehetőségeikből kihozzák a lehető legtöbbet.

Juhász Réka

„A kiadványok valódi újdonságtartalma azonban az a szemlélet, amely arra biztat, hogy merjük tágabban látni a minket körülvevő világot, saját véleményeinken túl észrevenni, sőt kíváncsian kutatni más nézőpontokat”

Bár a design thinking (tervezői gondolkodás) kifejezés eredetileg a tervező szakemberek, például az építészek kreatív folyamatának leírására jött létre, mára már általánosabb innovációs folyamatra alkalmazzák. A design thinking kreatív problémamegoldó módszerének könyvtári területen való elterjedéséhez nagyban hozzájárultak az IDEO 2015-ben megjelentetett ingyenes kiadványai, amelyeket már 17 nyelvre lefordítottak, és amelyek az Országos Széchényi Könyvtár Könyvtári Intézetének jóvoltából most magyarul is elérhetővé váltak.

E három kiadvány közül a központi kötet a **Design thinking könyvtáraknak** című eszköztár, amely a módszert aprólékos részletességgel bemutató kiadvány. Ehhez szorosan hozzátartozik a **Gyakorló példatár**, amely az „éles” alkalmazás előtt lehetőséget biztosít a fejlesztési folyamat egyes elemeinek begyakorlására, azok mélyebb megértésére. A harmadik, a **Design thinking egy nap alatt** című kiadvány a módszer rövid bemutatására szolgál azok számára, akik először inkább csak annak lényegével szeretnének röviden megismerkedni, átgondolnák, hogy mennyire tudják beilleszteni mindennapi munkájukba a fejlesztéssel járó feladatokat.

Tartalmában bővült, külsejében megújult a Magyar Elektronikus Könyvtár

Az Országos Széchényi Könyvtár egyszerre mintegy 180 művet tett ingyenesen hozzáférhetővé és letölthetővé, köztük Szép Ernő, Nyirő József műveivel, továbbá az első magyar földön nyomtatott könyv, az 550 éves *Chronica Hungarorum* is elérhető már. Az OSZK a magyar írott kulturális örökség örökeként folyamatosan digitalizálja és publikálja a szerzői jogi kötelek alól felszabadult életműveket is.

A tanítóként végzett Bagdy István (1882–1953) többkötetnyi hazafias verset, magyarnóta-szöveget írt. A Kossuth-díjas Gábor Andor (1884–1953) negyvenhárom, változatos műfajú műve is felkerült a digitalizált tételek közé.

Páratlan életút áll Fábíán Gáspár (1885–1953), az 1920-as évek egyik legfoglalkoztatottabb építésze mögött. Iskolákat, kórházakat, száznál is több templomot épített történelmi stíluselemekkel. Nevéhez fűződik többek között a Szent

Margit Gimnázium, a Felső Építő Ipariskola, azaz a mai Óbudai Egyetem Ybl Miklós Építéstudományi Kara.

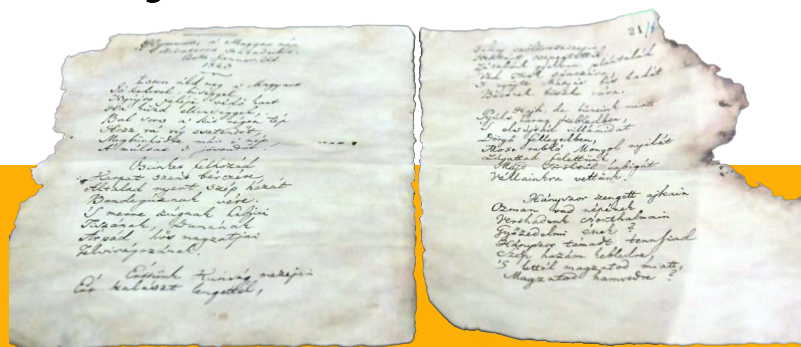
Az Erdélyben született Nyirő József (1889–1953) elbeszélései tragikus emberi sorsokat ábrázolnak; plasztikus leírással láttatják a természetet, a havasok pásztoraikat, favágóit, szénégetőit. Művei közül a legismertebb a Jézusfaragó ember, a Kopjafák és a Havasok könyve című elbeszélés-gyűjtemény, az Uz Bence és a Madéfalvi veszedelem I–II. című regény.

Szép Ernő (1884–1953) költő, regényíró, újságíró és színpadi szerző volt egy sze-

mélyben. Kabarétréféival és egyfelvonásos műveivel, mint a Kabaret-dalok, a Május, a Patika vagy a Völegény, a hazai színházi abszurd humor megteremtője lett – e művei napjainkban is keresett és játszott előadások.

Az új címek között megtalálható az első magyar földön nyomtatott könyv, az 550 éves *Chronica Hungarorum*, azaz a Budai krónika, valamint az ennek 2023-ban kiadott faksimiléjéhez készült latin átiratot, magyar fordítást, illetve a magyar és angol nyelvű kísérőtanulmányt tartalmazó kötet.

Újabb kultúrkincsek érhetőek el az Országos Széchényi Könyvtár online felületein

Igazi kultúrkincseket tett szabadon elérhetővé az Országos Széchényi Könyvtár március 15-én, a nemzeti ünnep alkalmából. Kölcsey Ferenc és Szendrey Júlia kéziratai, valamint 19. századi fotók váltak mindenki számára szabadon hozzáférhetővé és letölthetővé az OSZK Copia és Fotótér elnevezésű tartalomszolgáltatásában.

A Copia ide kattintva böngészhető, a Fotótér itt érhető el.

Az 1848–49-es forradalom és szabadságharc évfordulója alkalmából Kölcsey Ferenc prózai műveinek és hat, eddig ismeretlen verstörredékének, valamint Szendrey Júlia leveleinek és verseinek kéziratai, továbbá 19. századi fotográfiák, köztük az Egressy család dagerrotípiái váltak mindenki számára szabadon hozzáférhetővé és letölthetővé az OSZK Copia és Fotótér elnevezésű tartalomszolgáltatásában.

A jeles napon Kölcsey Ferenc (1790–1838) esztétikai, nyelvtudományi dolgozatait, továbbá kivonatokat nyelvészeti, statisztikai-demográfiai munkákból és nem utolsósorban fontos kritikákat tettek közzé, köztük a híres Berzsenyi-kritika (recenzió) egyetlen példányban fennmaradt, teljes,

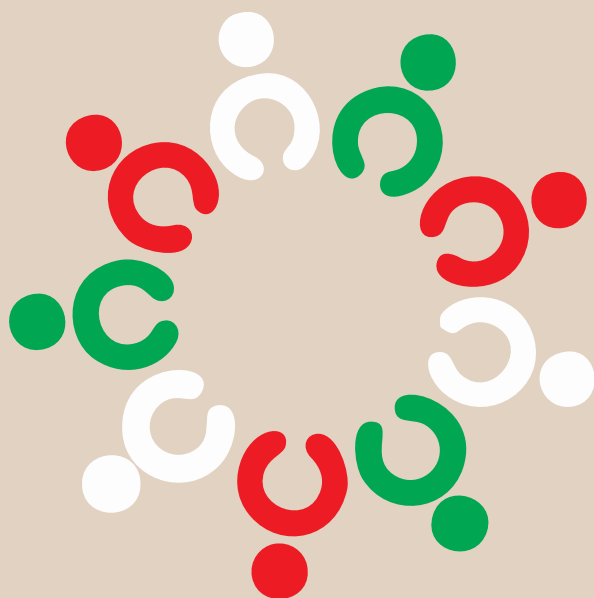
autográf kéziratát. Kölcsey recenziója a magyar irodalom talán legelismertebb kritikája. Kölcsey műveinek kritikai kiadása sem ismeri azt a hat verstörredék-vázlatot, amelyet egyetlen kéziratoldala jegyzett fel a költő – ezek is most láttak napvilágot a Copia-gyűjteményben.

Petőfi Sándor felesége, Szendrey Júlia (1828–1868) költőként és műfordítóként is jelentős életművet hagyott hátra az utókor számára. Szépírói tevékenysége a magyar irodalom részeként különleges jelentőséggel bír. Az OSZK-nak köszönhetően a Petőfi-hagyatékából származó kincsek, Szendrey Júlia 89 verse és 85 levélből álló levelezése mostantól szintén olvashatók a Copia-gyűjteményünkben.

A Fotótér tartalomszolgáltatás is újabb kincsekkel gyarapodott, az online tartalomszolgáltatás legújabb, unikális darabjai Egressy Gábor (1808–1866) két arcképe, valamint a fiáról, Ákosról és Árpádról készített kettős portré. 1986 óta most láthatja először a nagyközönség Egressy Gábor két korai portréját, a fiait ábrázoló dagerrotípiá pedig még sosem volt nyilvánosan látható.

A Fotótér tartalomszolgáltatásban a nemzeti könyvtár most nemcsak az Egressy-dagerrotípiákat, hanem közel ezer vizitkártyát, kabinetfotót és egyéb portrét tett böngészhetővé, kutathatóvá és mindenki számára ingyenesen felhasználhatóvá.

Save the date!

**Magyar
Könyvtárosok
Világtalálkozója**

2024. NOVEMBER 21-22.

